

Antenne

DRIEMAANDELIJKS INFORMATIEBLAD
AFGIFTEKANTOOR: ANTWERPEN X
P2A9210

U.V.

TIJDSCHRIFT VAN DE ANTWERPSE KOEPEL VOOR NATUURSTUDIE - ANKONA

ANTWERPSE KOEPEL VOOR NATUURSTUDIE

JAARGANG 2
NUMMER 2008/3
JULI – AUGUSTUS 2008

PROVINCIE
ANTWERPEN

Provinciaal Instituut voor Hygiëne

Colofon

Wat is ANKONA

De ANTwerpse KOepel voor NATuurstudie (ANKONA) is een samenwerkingsverband tussen het provinciebestuur Antwerpen en éénieder die zich met natuurstudie in de provincie Antwerpen bezighoudt. ANKONA heeft als algemene doelstelling om binnen de provincie Antwerpen het natuurstudiewerk te ondersteunen, in kaart te brengen en door regelmatig overleg er een meerwaarde aan te geven. ANKONA streeft er in het bijzonder naar om een actieve, coördinerende rol te spelen in natuurstudieprojecten die een grotere regio bestrijken (atlas-, monitoringsprojecten). Tot slot wordt er veel belang gehecht aan de basis van de natuurstudie, nl. het verzamelen van gegevens. Hier wordt een hoge mate van standaardisatie en uitwisselbaarheid van die gegevens beoogd.

ANKONA-secretariaat en redactieadres

PIH - Natuurcel
Kronenburgstraat 45, 2000 Antwerpen
Koen Cuypers – ANKONA-coördinator
tel. 03 259 12 75
fax. 03 259 12 37
e-mail: ANKONA@pih.provant.be

ANKONA-mailinglist

E-mail behoort tegenwoordig tot één van de communicatiemiddelen die niet meer weg te denken zijn uit de leefwereld van een groot aantal onder ons. Dus al wie elektronisch op de hoogte wil gehouden worden van de activiteiten, studiedagen, determinatiecursussen georganiseerd door ANKONA en ANTenne alleen elektronisch wil ontvangen, stuurt gewoon een mailtje naar ANKONA@pih.provant.be

Uitgave

ANTenne is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen: Cathy Berx, gouverneur-voorzitter, Ludo Helsen, Jos Geuens, Koen Helsen, Marc Wellens, Inga Verhaert en Bart De Nijn, leden en Danny Toelen, provinciegriffier.

Redactieraad

Peggy Beers, Rop Bosmans, Koen Cuypers, Mieke Hoogewijs en Herlinde Nieuwborg.

Werkten mee aan dit nummer

Joris Pinseel en Wim Veraghtert

Overname van artikels is alleen toegestaan met bronvermelding.

Foto's op de cover:

Compostchampignonparasol - Wim Veraghtert
Kleine Aa t.h.v. Essendonkboos - Joris Pinseel
Paarse schubwortel - Joris Pinseel

Vormgeving en druk

Albatros Printing
Gedrukt op gerecycleerd papier (Cyclusprint)

Dit nummer is ook te raadplegen op de ANKONA-website:
www.ankona.be of www.provant.be/ankona

Verschijningsdatum van volgend nummer (2008/4): oktober 2008

Hebt u een mededeling over een leuke vondst, een activiteit, een publicatie of een vraag naar medewerking van anderen en wil u dat het verschijnt in het volgend nummer van ons tijdschrift 'ANTenne'? Dat kan door uw oproep of tekst vóór 20 augustus 2008 door te sturen naar het ANKONA-secretariaat.

oplage

1 000 exemplaren

Verantwoordelijke uitgever

Danny Toelen, provinciegriffier, Koningin Elisabethlei 22, 2018 Antwerpen

ANKONA-nieuws

ANKONA-excursie: 'Water- en natuuronderzoek: theorie en praktijk Op zaterdag 27 september in het PIME te Lier

Misschien zat je in het verleden met een aantal vragen zoals: hoe verhoog ik de biodiversiteit in mijn poel? Ben je geïnteresseerd in de fauna en flora die in het water voorkomt? Wil je ontdekken hoe je best praktisch te werk gaat voor determinatie voor macro-invertebraten in zoetwater? Hoe begin je aan een biologische kwaliteitsbeoordeling?

Als je een antwoord wilt op deze vragen, dan is deze excursie (gratis!) de gelegenheid om je hierover wat bij te scholen.

Programma:

- 9u30 - 10u45: Natuurvriendelijke vijvers/poelen: aanleg en onderhoud (Rudy Sempels)
- 10u45 - 11u10: Het demonstreren van de educatieve waterkoffer (chemische samenstelling van zoetwater meten zoals stikstofgehalte, zuurtegraad (pH),)
- 11u10 - 11u40: Hoe fuiken uitzetten en hoe een goed watermonster nemen? (demo in PIME-vijver)
- 11u40 - 12u00: Herkennen van invasieve waterplantenexoten (Dirk De Beer)

(Middagpauze - boterhammen zelf meebrengen)

13u00 - 16u00: Macro-invertebraten en biologische kwaliteitsbeoordeling. Hoe begin je er praktisch aan? (Thierry Vercauteren)

Locatie:

PIME (Provinciaal instituut voor MilieuEducatie), Mechelsesteenweg 365, 2500 Lier

Hoe inschrijven?

Deze gratis excursie gaat enkel door als er voldoende deelnemers zijn. Daarom vragen we je om vooraf in te schrijven. Dit kan door een mail te sturen naar het ANKONA-secretariaat.

Meer info:

ANKONA-secretariaat, tel. 03 259 12 75,
e-mail: ANKONA@pih.provant.be ; website: www.ankona.be
(rubriek 'kalender')

Actualiteit

Tel de vlinders in je tuin

Tweede Landelijke Tuinvlindertelling tijdens het weekend van 2 en 3 augustus

Voor de tweede maal organiseert Natuurpunt een grote telling van vlinders in de tuin. Je wordt uitgenodigd om in je eigen tuin mee te zoeken naar vlinders, ze te benoemen en te tellen én de waarnemingen door te geven. Je kan zelf ook vlindervriendelijke maatregelen nemen in je tuin.

Met hun grote diversiteit en hun gevarieerde ecologie zijn vlinders waardevolle indicatoren van de kwaliteit van ons leefmilieu. Ze reageren ook snel op veranderingen. Het is dus erg nuttig om informatie over vlinders te verzamelen en te melden. Door regelmatig het aantal vlinders in je tuin te tellen, kan ook jij meten hoe het met de natuur in je omgeving is gesteld. Voor het opvolgen van de biodiversiteit wordt dus ook op u gerekend!

Je kan op twee manieren meedoen: ofwel tel je mee tijdens de Landelijke Tuinvlindertelling op 2 en 3 augustus. Je kan ook elke maand de vlinders in je tuin tellen en doorgeven via de website: www.natuurpunt.be/vlindermee. Daar noteer je in je persoonlijke fiche het grootste aantal exemplaren dat je samen hebt waargenomen. Zie je later in de maand nog meer vlinders, dan noteer je het nieuwe getal. Je kan tot begin volgende maand het aantal aanpassen, daarna worden ze definitief opgeslagen in de databank.

Simpel! En zo ben je ineens een actieve waarnemer van de populaties van tuinvlinders en draag je bij tot een betere kennis van de natuur. Tegelijk ontdek je meer van de rijkdom van je eigen tuin!

Europese vlindernacht

De vijfde Europese vlindernacht (European Moth Nights of EMN) gaat door in de periode van 24 tot 28 juli. Deze nachten gaan uit van de 'Hungarian Lepidopterological Society' en de 'Entomological Society of Luzern' (Switzerland).

De observaties moeten gebeuren in de opgegeven periode. Het is mogelijk om tijdens deze periode altijd op dezelfde plaats waar te nemen of om telkens een andere lokaliteit te kiezen.

Doel van het evenement: ontwikkeling van samenwerkingsverbanden, wereldwijde Europese faunistische snapshot van de op die dag actieve Macroheterocera en publicatie van de resultaten. Best vooraf even contact opnemen met de organisatoren i.v.m. wijzigingen op het laatste moment of weersomstandigheden. Contacteer hiervoor Willy De Prins van de Vlaamse Vereniging voor Entomologie - VVE (willy.de.prins@telenet.be).

Meer informatie vind je op de website:
<http://european-moth-nights.ch.vu>

Europese Nacht van de Vleermuis

In 2008 gaat de Europese Nacht van de Vleermuis door op 29-30-31 augustus 2008. Het thema is dit jaar 'Water is leven'.

Vleermuizen zijn nog altijd een bedreigde diergroep. Er komen slechts een 20-tal soorten voor in Vlaanderen, waarvan de meeste zelfs heel zeldzaam of bijna uitgestorven zijn. Hoewel vleermuizen onmisbaar zijn voor het evenwicht van onze natuur in Vlaanderen, gaan er nog altijd de wildste verhalen over hen rond. Ze zouden in je haren vliegen, aanvallen, knagen aan isolatie, geluidsoverlast veroorzaken, enz. Overtuig echter jezelf: op de Europese Nacht van de Vleermuis krijg je de waarheid letterlijk te zien en te horen!

Bedoeling is dus om overal in Vlaanderen activiteiten te organiseren om het grote publiek te informeren over het nut van vleermuizen en te strijden tegen hardnekkige vooroordelen. Dit jaar kadert de actie in het thema 'Water is leven'. Daarbij willen we aantonen dat zuiver water voor alle dieren, ook voor vleermuizen, essentieel is.

Meer info: <http://www.natuurpunt.be/nl/vereniging/campagnes-en-acties/europese-nacht-van-de-vleermuis>

Natuurstudie

Compostchampignonparasol (*Leucoagaricus meleagris* (Sow.) Sing.), nieuw voor Antwerpen

Wim Veraghtert, Bist 66, 2500 Lier, e-mail: wim.veraghtert@natuurpunt.be

Op donderdag 17 mei 2007 vond ik tijdens een druilerige ochtendwandeling op het domein de Volharding te Rijkevorsel twee groepjes (zowel jonge als oudere) gebundelde paddenstoelen op een maaiselhoop die daar het jaar voordien gedeponneerd was.

De zwammen maakten een parasolzwamachtige indruk, al was de groeiplaats wat ongebruikelijk voor soorten uit dat genus. De tot 13 cm lange stelen waren bij oudere exemplaren donkerrood verkleurd. De fijne schubjes op de hoed gaven blijkbaar pigment af: regendruppels op de paddenstoelen kregen een roodbruine

kleur. Enkele exemplaren werden verzameld om thuis verder bestudeerd te worden.

Na enig onderzoekwerk was het duidelijk dat we met een compostchampignonparasol (*Leucoagaricus* sp.) te maken hadden. Een bijkomend opvallend kenmerk was de groenverkleuring van het vlees wanneer het met ammoniak in contact kwam. Dat verschijnsel komt maar bij enkele soorten uit het geslacht voor. De keuze voor gebundelde compostchampignonparasol (*L. americanus* (Peck) Vellinga; syn. *L. bresadolae*) lag dan voor de hand. Toch bleken enkele kenmerken niet helemaal te kloppen: de gebundelde compostchampignonparasol is een forsere soort met een duidelijke ring (die hier afwezig bleek te zijn). Bij het bekijken van de sporen onder de microscoop leken deze een onduidelijke kiemporie te bezitten terwijl die bij gebundelde compostchampignonparasol wel duidelijk zou moeten zijn... Arnolds et al. (1995) melden dat er een dubbelganger van *L. americanus* bestaat, nl. de compostchampignonparasol (*Leucoagaricus meleagris* (Sow.) Sing.).

Die kenmerkt zich ondermeer door een tenger postuur, een vluchtige ring, een groeiwijze in erg dichte bundels, geelverkleuring van het vlees bij beschadiging vooraleer een roodverkleuring optreedt en op microscopisch vlak door sporen met een onduidelijke kiemporie en pileocystiden (hoedhuid-elementen in de schubjes) die eerder kort en stomp in plaats van lang en spits zijn.

Hoewel de geelverkleuring niet duidelijk werd vastgesteld, bleken alle andere kenmerken wel op deze soort te passen. Ook de microscopische kenmerken, uitgebreid beschreven in Vellinga (2001), klopten helemaal. Aan de hand van microscopiefoto's werd de determinatie als compostchampignonparasol ook door een specialiste als Else Vellinga bevestigd.

Best wel een bijzondere vondst, want de soort was niet opgenomen in de Standaardlijst (Walley & Vandeven 2006), het meest recente overzicht van alle Vlaamse basidiomyceten. Toch bleek het niet de eerste vondst voor Vlaanderen te zijn. Deschuyteneer (2007) brengt uitgebreid verslag van een vondst van deze soort op een houtsnipperhoop te Hofstade (Vlaams-Brabant) in juli 2006. De ontdekking te Rijkevorsel betreft dus de tweede waarneming voor Vlaanderen (en voor zover geweten ook voor België).

De compostchampignonparasol is een paddenstoel met een bijzondere ecologie. Zijn groeiplaats is niet zo merkwaardig: maaiselhopen, snipperpaden, e.d. maar wel het tijdstip waarop

Figuur 1: Compostchampignonparasol © Wim Veraghtert

Figuur 2: Compostchampignonparasol © Wim Veraghtert

hij fructificeert (= vruchtvorming). Hij verschijnt immers op een moment dat er meestal niet veel andere paddenstoelen te vinden zijn: tijdens of na lange periodes met extreem weer. Juli 2006 was zo'n maand, maar ook april 2007 kende tropische temperaturen. Die zorgen ervoor dat het substraat waarop deze zwam verschijnt, voldoende opwarmt. De compostchampignonparasol is dus een warmteminnende soort. Dat beschrijven ook Van den Berg & Vellinga (1998). In Nederland is de soort, op een enkele vondst in de jaren 1970 na, ook nog maar recent verschenen. Men vermoedt dus dat het een tropische soort in opmars is. Ook in Noord-Amerika en Japan is ze reeds aangetroffen. De compostchampignonparasol is dan ook een paddenstoel die door een opwarmend klimaat en een toename van het aantal hittegolven zich in onze contreien wel eens zou kunnen uitbreiden.

Literatuur

Arnolds, E., Kuyper, Th.W., Noordeloos, M.E. (red.), 1995. Overzicht van de paddenstoelen in Nederland. Wijster: Nederlandse Mycologische Vereniging, 879 p.

Deschuyteneer, D., 2007. *Leucoagaricus meleagris*, une lépiote thermophile récoltée à Hofstade. *Revue du Cercle de Mycologie de Bruxelles*, 7: 29-36.

Van den Berg A. & Vellinga E.C., 1998. De compostchampignonparasol; een gekleurd verhaal over een kleurrijke paddestoel. *Coolia* 41: 36-39.

Vellinga, E.C., 2001. *Leucoagaricus* (Locq. Ex) Sing. In: Noordeloos, M.E., Kuyper, Th.W. & Vellinga, E.C. 2001. Flora Agaricina Neerlandica. Critical monographs on families of agarics and boleti occurring in the Netherlands. Volume 5. A.A. Balkema, Lisse, p. 85-108.

Walley, R. & Vandeveen, E., 2006. Standaardlijst van Basidiomycota en Myxomycota van Vlaanderen en het Brussels Gewest. [INBO.R.2006.27]. *Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek*, 2006(27). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek: Brussel. 143 p.

Groene parels in een landbouwgemeente - Biodiversiteit in Essen - Planten

Joris Pinseel, Schanker 12, 2910 Essen, e-mail: joris.pinseel@fulladsl.be

Het woord 'biodiversiteit' rolt steeds vaker over onze lippen, toch blijkt onze kennis over de planten en dieren in ons land eerder schaars. Slechts 4% van alle soorten die in ons land aanwezig zijn, werd al grondig onderzocht. Hoog tijd dus om ons in de overige 96% te verdiepen. In ons land leven immers zo'n 55.000 verschillende soorten dieren, planten, paddenstoelen en micro-organismen.

Dit zijn de eerste woorden van Bruno Tobback en Marc Verwilghen in de brochure 'Biodiversiteit in België'

Historiek

In Essen werd in 1979 gestart met een gestandaardiseerde methode om de aangetroffen planten, dieren en paddenstoelen in kaart te brengen.

We gebruikten het IFBL-rooster waarbij elke vondst in een welbepaalde km² kon worden geplaatst. Van heel wat soorten werden ook puntlocaties genoteerd.

Sinds eind jaren '90 wordt naast het IFBL-nummer ook de UTM-locatie genoteerd.

Uiteraard kwamen eerst de soorten aan bod die in de interessesfeer lagen van de inventariseerders; hoofdzakelijk waren dat 'vogels' die werden genoteerd door de toenmalige leden van Wielewaal-Noorderkempen. Momenteel hebben de leden van de Vogelwerkgroep van Natuurpunt-Noorderkempen deze taak overgenomen.

In 1984 werd gestart met de inventarisatie van 'planten' en 'herpetofauna'. Ook deze zoektochten lopen nog steeds verder.

Het **IFBL-systeem** werd ontwikkeld door het Instituut voor Floristiek van België en Luxemburg, de vereniging die het initiatief nam voor het opmaken van de atlas van de Belgische en Luxemburgse flora. Dit systeem is gebaseerd op de topografische kaarten op schaal 1/50 000. De code van een kilometerhok bestaat uit één letter en vijf cijfers, zo is bv. de IFBL-code van het kilometerhok waarin zich het ANKONA-secretariaat bevindt C4.26.41.

Voor terreinonderzoek werkt men meestal met kaarten op schaal 1/25 000. Eén kaartblad 1/50 000 wordt opgesplitst

in 4 kaarten 1/25 000. Een kilometerhok is op zulk een kaart 4 x 4 cm groot. Het aanbrengen van het IFBL-raster op stafkaarten 1/25 000 en het benoemen van deze hokken is dus geen probleem, indien men er aan denkt welk deel de betreffende stafkaart inneemt op de oorspronkelijke kaart op 1/50 000.

Het **UTM-systeem** (Universal Transverse Mercator coördinates) is een internationaal systeem, dat het mogelijk maakt elke plaats (hetzij een punt, hetzij een vierkant) op aarde te definiëren met een code die bestaat uit letters en cijfers.

De code voor een kilometerhok bestaat in de UTM-code uit twee letters en vier cijfers. Volgens de UTM-code ligt het centrum van Rijkervorsel in het kilometerhok FS2290.

De UTM-code maakt het mogelijk zo nauwkeurig te werken als men wenst. Stelt men zich tevreden met de coördinaten van het 10 x 10 km-hok, dan neemt men van beide getallen enkel het eerste cijfer en wordt de code "FS29". Wil men nauwkeuriger werken, dan voegt men meer cijfers toe, door de afstand van het punt tot de respectievelijke lijnen te schatten. De UTM-code voor de kerk van Rijkervorsel wordt zo, met een nauwkeurigheid van 100 m: FS 226 903, de hoofdingang, met een nauwkeurigheid van 10 m: FS 2268 9037.

Bij het inventariseren van vogels en vlinders baseert men zich op het UTM-systeem, maar de codes van de hokken zijn enigszins aangepast: men gebruikt als basis van de kartering 10 x 10 km-hokken, die verdeeld worden in 5 x 5 km-hokken.

De Beer D. (2002): Karteringsroosters.

In Nieuwborg H. (red.), 2002: Natuurstudie in de provincie Antwerpen. Antwerpse Koepel voor Natuurstudie (ANKONA). Jaarboek 2001. Provinciebestuur Antwerpen.

In de jaren die volgden kwamen andere groepen meer en meer in de belangstelling te staan: zoogdieren, paddenstoelen, dag- en nachtvlinders, lieveheersbeestjes, sprinkhanen en krekels, libellen, mossen, lichenen, mollusken, vissen en insecten (kevers, wespen, hommels, ...).

Uiteraard staat of valt het verderzetten van dergelijke inventarisatie met de interesse van de deelnemers. We merken nog steeds dat 'vogels' de meeste aandacht krijgen. De zoektocht naar andere diersoorten beperkt zich eerder tot de inspanningen van enkele gedreven personen. Niettegenstaande dat hebben we in de periode 1979-2007 toch al heel wat leuke zaken waargenomen.

Gelukkig wordt de lijst waargenomen planten en dieren steeds langer. Uitbreiding van kennis (en misschien een toenemend aantal soorten) is hiervan de oorzaak, maar of alle, ooit aangetroffen soorten, nog effectief voorkomen binnen de grenzen van onze

gemeente is twijfelachtig. Door verkavelingen, schaalvergroting in de landbouw, aanleg van nieuwe wegeninfrastructuur, verdroging, verzuring, versnippering, gebruik van herbiciden en pesticiden en de onverschilligheid van bepaalde inwoners zijn soorten voorgoed verdwenen of komen er 'minder' exemplaren van voor.

Toch een overzicht van flora en fauna

Een overzicht werd oorspronkelijk opgesteld naar aanleiding van de opmaak van het GNOP-Essen (1996). Toen werden voor het eerst alle beschikbare gegevens bij elkaar gezocht, gerangschikt, geordend, beoordeeld, ... en in een tabelvorm gegoten. Een immens werk maar meer dan de moeite waard. Sindsdien wordt de lijst jaarlijks aangevuld, aangepast, kritisch bekeken, ...

Tabel 1: overzicht

Soort	Aantal	Periode
Vaatplanten	657 soorten	(1984-2007)
Mossen	55 soorten	(losse gegevens)
Paddenstoelen	624 soorten	(1985-2006)
Lichenen	41 soorten	(2006)
Zoogdieren	31 soorten	(1993-2007)
Vogels	210 soorten	(1979-2007)
Herpetofauna	15 soorten	(1985-2007)
Vissen	5 soorten	(2007)
Dagvlinders	35 soorten	(1993-2007)
Pijlstaartvlinders	10 soorten	(1991-2007)
Nachtvlinders	512 soorten	(1993-2007)
Lieveheersbeestjes	19 soorten	(2000-2007)
Libellen	29 soorten	(2000-2007)
Sprinkhanen	12 soorten	(1995-2007)
Mollusken	15 soorten	(2007)

Figuur 1: Aa t.h.v. Essendonkboos © Joris Pinseel

Deze lijst kon niet opgesteld en aangevuld worden zonder de hulp van 10-tallen natuurliefhebbers die hun gegevens regelmatig ter beschikking stellen.

Sommigen beperken zich tot enkele soortengroepen, anderen zijn meer gedreven en proberen gegevens te verzamelen uit verschillende planten- en diergroepen.

Om zeker niemand te vergeten wil ik hier alvast 'alle' leden van Natuurpunt-Noorderkempen bedanken voor het aanbrenge van gegevens, maar Koen Verschoore wil ik toch even bijzonder vermelden voor zijn niet-aflatende zoektochten.

Planten

1. Inleiding

In 1984 werd gestart met de inventarisatie van de flora in Essen. In de loop der jaren werden 657 verschillende soorten en ondersoorten vastgesteld. Een mooi cijfer! Van bijna elk IFBL-hok (= 16km²) wordt bijna jaarlijks een streeplijst gemaakt. Dergelijke streeplijsten geven enkel de aanwezigheid van een soort weer, niet het aantal exemplaren ervan. Alle gegevens werden ondertussen opgenomen in het prachtige boek over de verspreiding van de flora in Vlaanderen (Van Landuyt et al. 2006).

Alle gevonden planten van onze inventarisatie werden volgens socio-oecologische groepen (Stieperaere & Fransen, 1982) ingedeeld. Deze groepen tonen aan op welke soort bodem of in welke omstandigheden de planten groeien.

De groepen zijn:

1. Antropogene storingsplanten
2. Storingsplanten van natuurlijke plaatsen
3. Planten van zout milieu
4. Oever- en waterplanten
5. Licht bemeste graslanden
6. Droge graslanden, muren
7. Schraallanden, heiden, ...
8. Zomen en struwelen
9. Bosplanten

Om een duidelijker beeld te verkrijgen van de aanwezige flora werden de volgende groepen toegevoegd.

10. Bastaarden
11. Adventieven
12. Verwilderde soorten
13. Invasieve waterplanten
14. Aangeplante soorten

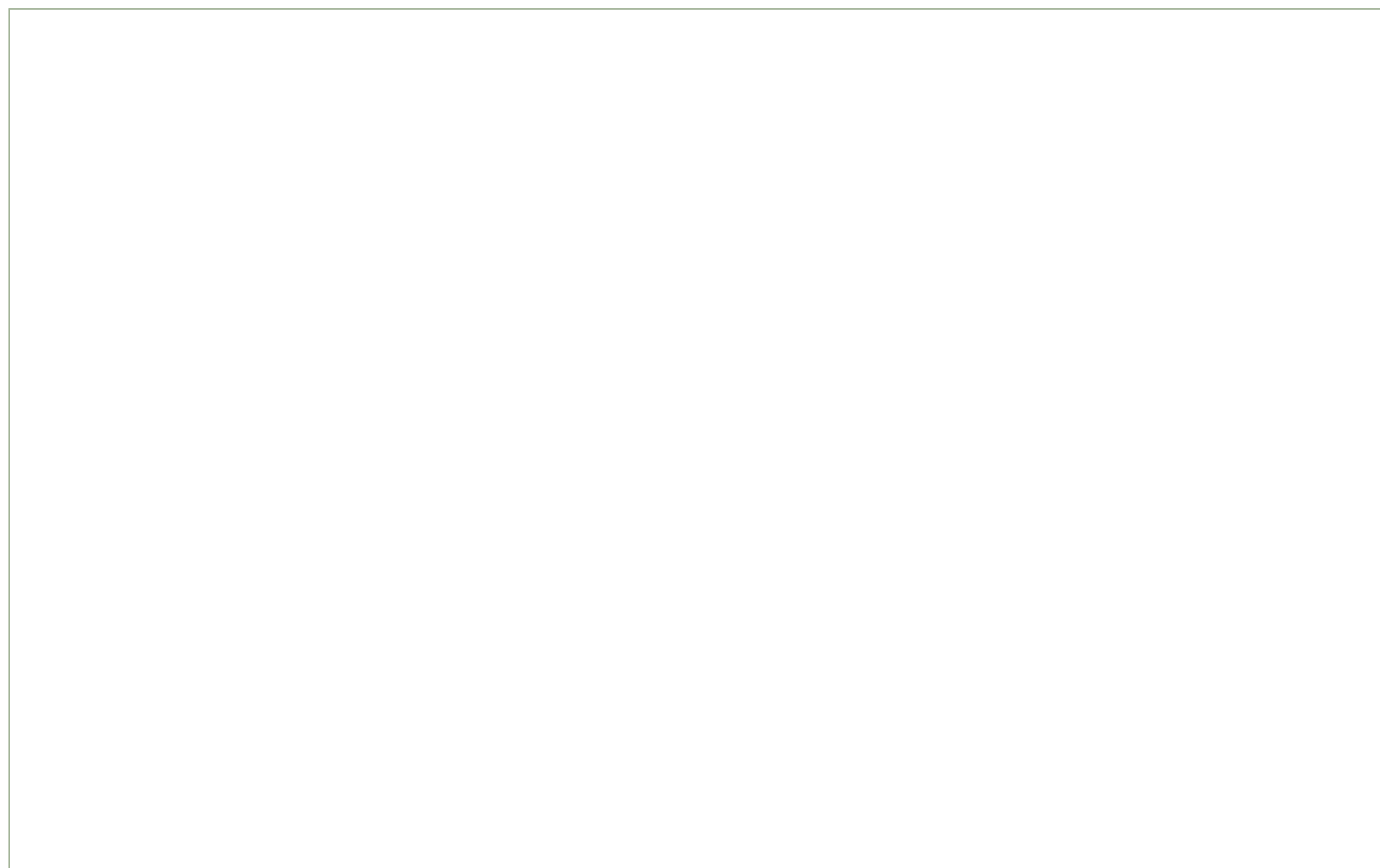
2. Verdeling volgens IFBL-rooster

Figuur 2: IFBL hokken in Essen

Tabel 2: IFBL hokken

IFBL hok	Aantal soorten	
A4.56	140	Weilanden van Essen-Hoek
A4.57	517	Domein Hemelrijk, Rangeerstation NMBS, Beekdal Kleine Aa, Moerven, dorpskern Essen-Centrum
A4.58	390	Horendonkse Bossen (met Benegobos en voormalige stortplaats), Horendonks landbouwgebied en dorpskern Horendonk
A5.51	139	Horendonkse Bossen en achterliggend landbouwgebied
B4.16	276	Landbouwgebied en dorpskern van Essen-Hoek
B4.17	528	De Nol, Wildertse Duintjes, Wildertse Weekendzone, Beekdal Kleine Aa en dorpskern Wildert
B4.18	269	Horendonkse landbouwgebied en KMO-zone 'Rijkmaker'

Figuur 3: GNOP-deelgebieden in Essen

In de tekst worden regelmatig plaatsnamen genoemd.

In het kader van het GNOP-Essen werd de gemeente verdeeld in de volgende gebieden (zie figuur 3 en tabel 3):

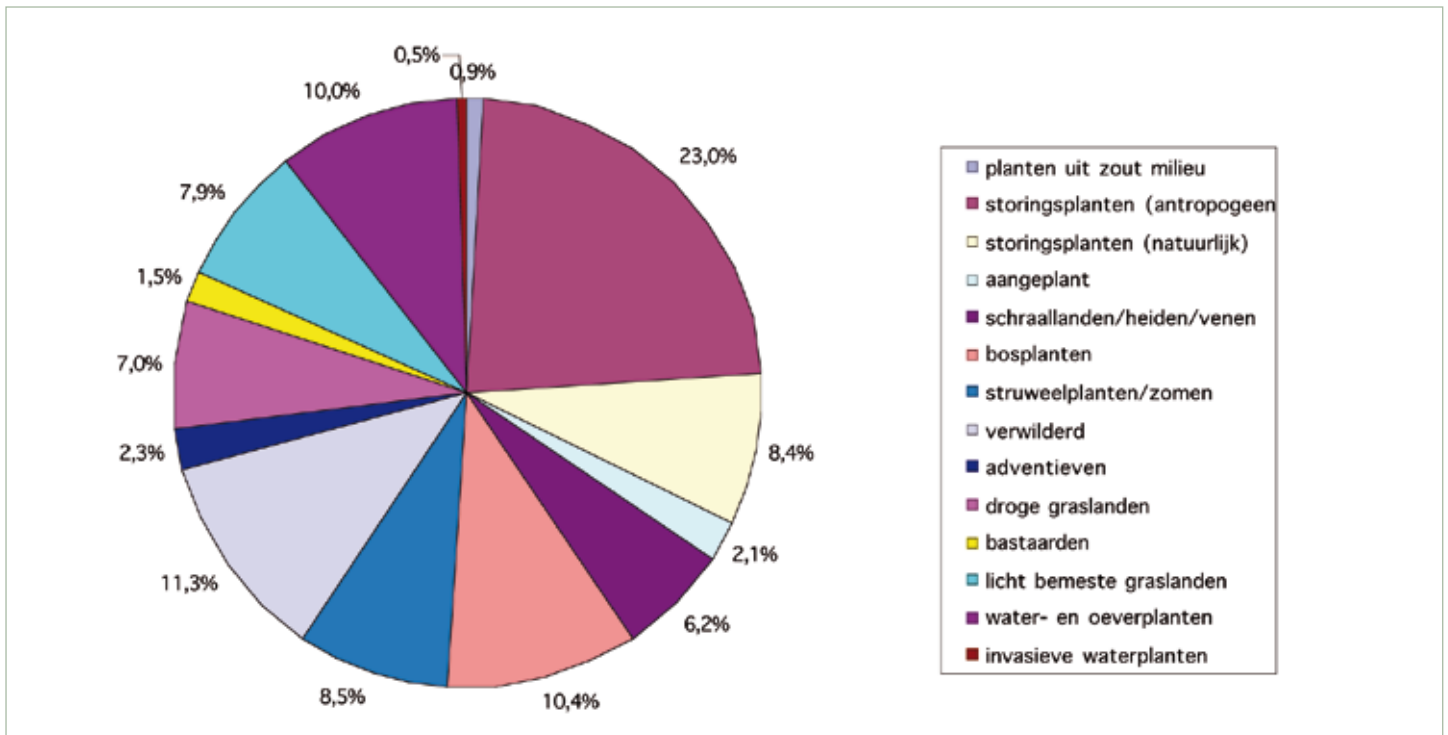
Tabel 3: gebieden in Essen

1. Landbouwgebied Essen-Hoek	met o.a.	dorpskom Essen-Hoek
2. Bossen Horendonk	met o.a.	Benegobos voormalige stortplaats
3. Landbouwgebied Horendonk	met o.a.	dorpskom Essen-Horendonk
4. Beekdal Kleine Aa	met o.a.	dorpskom Essen-Wildert
5. Heikant	met o.a.	Het Moerven Domein Hemelrijk rangeerstation
6. Donk-Hondsberg	met o.a.	dorpskom Essen-Centrum
7. Wildertse Bossen	met o.a.	De Nol Wildertse Duintjes

3. Overzicht tot eind 2007

Tabel 4: planten uit de gemeente Essen

Socio-ecologische groepen	Aantal	%
1. Antropogene storingsplanten	151	23 %
2. Natuurlijke storingsplanten	55	8,4 %
3. Planten uit zout milieu	6	0,9 %
4. Water- en oeverplanten	66	10 %
5. Planten uit licht bemeste weilanden	52	7,9 %
6. Planten uit droge graslanden	46	7,0 %
7. Planten uit schraallanden/heiden/venen	41	6,2 %
8. Struweelplanten en zomen	56	8,5 %
9. Bosplanten	68	10,4 %
10. Aangeplante soorten	14	2,1 %
11. Verwilderde planten	74	11,3 %
12. Adventieven	15	2,3 %
13. Bastaarden	10	1,5 %
14. Invasieve waterplanten	3	0,5 %
Totaal	657 soorten	

Figuur 4: onderverdeling planten in de gemeente Essen

4. Overzicht van de aangetroffen plantensoorten

Een beperkte selectie planten wordt hier besproken. De mooiste of voor Essen zeldzaamste soorten werden daarin opgenomen. Een lijst van 657 soorten weergegeven wordt ééntonig.

Door regelmatig verschillende biotopen te onderzoeken krijg je een mooi overzicht van de aanwezige soorten. Als je daarenboven geregeld dezelfde gebiedjes onderzoekt kun je daarin ook veranderingen optekenen.

Zo vormen vernietiging en versnippering van habitats, drainage, intensieve landbouw, bodemvervuiling, verkavelingen en gebruik van herbiciden en pesticiden bedreigingen voor planten. Zo merken we ook dat bepaalde gebieden 'arm' aan planten geworden zijn. Momenteel bestaat het totale landbouwareaal van de gemeente Essen grotendeels uit 'groene woestijnen' waarin enkel Italiaans raaigras en maïs groeit, aangevuld met een aantal C4-grassen (zie kadertekst). Interessante, inheemse bloemen en planten vinden hierin zelden nog een groeiplaatsje; hooguit in een resterende sloot- of weiderand en een wegberm.

Fotosynthese bij C3- en C4- planten

Fotosynthese is een biochemisch proces waarbij de hogere planten een deel van het licht als energiebron gebruiken om koolstofdioxide en water om te zetten in glucose. Uiteindelijk is bijna alle leven op aarde afhankelijk van fotosynthese. Organismen die energie vastleggen door middel van fotosynthese worden fototroof genoemd.

Bij planten zijn op hoger niveau twee hoofdtypen van fotosynthese te onderscheiden, de zogenaamde C3- en C4-planten. Alle planten hebben het C3-systeem, kooldioxide wordt via tussenproducten met 3 koolstofatomen vastgelegd en uiteindelijk in glucose omgezet, waarbij de energie wordt geleverd door licht.

Er zijn echter enkele (momenteel ca 1900 bekende soorten) planten uit tropische gebieden, zoals maïs, die als eerste stap CO₂ vastleggen in een verbinding met 4 koolstofatomen, de reden waarom ze C4-planten worden genoemd. Relatief veel van deze planten zijn voor de mens belangrijke voedselgewassen (maïs) en grassen.

In sloten, beken, wegbermen, spoorwegberm, bossen en heideveldjes vinden we gelukkig nog een gevarieerde plantengroei. Hoewel ook hier de 'verschralling' toeslaat!

4.1. Antropogene storingsplanten

Naast de meer algemene soorten zoals melganzevoet (*Chenopodium album* L.) of zwarte nachtschade (*Solanum nigrum* L. subsp. *nigrum*) worden de volgende interessante soorten ook gevonden binnen de grenzen van de gemeente Essen. Uiteraard vinden we deze planten hoofdzakelijk op gestoorde bodems: akkers, wegbermen, groententuintjes, spoorwegberm, het rangeerstation, ...

Tabel 5: antropogene storingsplanten

Soorten	Vindplaats
• bolderik (<i>Agrostemma githago</i> L.)	1 vondst: wegberm
• duist (<i>Alopecurus myosuroides</i> Huds.)	graanakkers
• kleine majer (<i>Amaranthus lividus</i> L.)	Essen-Centrum
• slofhak (<i>Anthoxanthum aristatum</i> Boiss.)	Domein Hemelrijk
• akkerleeuwenbek (<i>Antirrhinum orontium</i> L.)	graskuilen
• korensla (<i>Arnoseris minima</i> (L.) Schweigg. & Körte)	kerkhof Wildert
• oot (<i>Avena fatua</i> L.)	graanakkers
• grijskruid (<i>Berteroa incana</i> (L.) DC.)	spoorwegberm
• zwenkdravik (<i>Bromus tectorum</i> L.)	rangeerstation
• rapunzelklokje (<i>Campanula rapunculus</i> L.)	spoorwegberm
• rozetsteenkers (<i>Cardaminopsis arenosa</i> (L.) Hayek)	spoorwegberm
• kruldistel (<i>Carduus crispus</i> L.)	oude stortplaats
• korenbloem (<i>Centaurea cyanus</i> L.)	1 vondst: graanakker
• kleine leeuwenbek (<i>Chaenorhinum minus</i> (L.) Lange)	spoorwegberm
• smal vlieszaad (<i>Corispermum leptopterum</i> (Aschers.) Iljin)	nieuwbouwwijk
• riempjes (<i>Corrigiola litoralis</i> L.)	rangeerstation
• klein liefdegras (<i>Eragrostis minor</i> Host)	omgeving spoorweg
• gewone steenraket (<i>Erysimum cheiranthoides</i> L.)	wegberm
• heksenmelk (<i>Euphorbia esula</i> L.)	rangeerstation
• kaal breukkruid (<i>Herniaria glabra</i> L.)	rangeerstation
• spiesleeuwebek (<i>Kickxia elatine</i> (L.) Dum.)	rangeerstation
• wegdistel (<i>Onopordum acanthium</i> L.)	oude stortplaats
• ruige klapproos (<i>Papaver argemone</i> L.)	spoorwegberm
• dubbelkelk (<i>Picris echioides</i> L.)	dorpskom Essen
• wilde reseda (<i>Reseda lutea</i> L.)	spoorwegberm
• wouw (<i>Reseda luteola</i> L.)	rangeerstation
• blauw walstro (<i>Sherardia arvensis</i> L.)	1 vondst: gazon
• witte krodde (<i>Thlaspi arvense</i> L.)	wegbermen

Voor de soorten die we eertijds in graanakkers aantreffen (duist, oot, korenbloem) worden nog zelden of helemaal niet meer gevonden.

De soorten die we op het rangeerstation (o.a. riempjes, spiesleeuwenbek, kaal breukkruid, ...) aantreffen wachten een onzekere

toekomst; verkavelingsplannen bedreigen dit gebied. De soorten uit de spoorwegberm worden bijna jaarlijks belaagd door de herbicidespuit. Mogen de bermen van de spoorwegen nog steeds behandeld worden? Of vallen zij ook onder het bermdecreet?

Ook de soorten uit de wegbermen (witte krodde, ruige klapproos, ...) krijgen het moeilijk. Het overgrote deel van de bermen worden jaarlijks gemaaid en het maaisel wordt onmiddellijk afgevoerd. Plantenzaden hebben hierdoor geringere kansen en zo ontstaan er bermen waarin nog hoofdzakelijk grassen of ruigtekruiden voorkomen. Zelfs deze 'storingsplanten' krijgen het moeilijk.

De laatste jaren nemen de C4-grassen (o.a. Europese hanenpoot, Setaria- en Digitaria-soorten) enorm toe in de maïsvelden. Het spuiten van herbiciden helpt hier blijkbaar niet.

4.2. Storingsplanten van natuurlijke plaatsen

Tabel 6: storingsplanten

Soorten	Vindplaats
• fraai duizendguldenkruid (<i>Centaurea pulchellum</i> (Swartz) Druce)	rangeerstation
• ruwe smele (<i>Deschampsia cespitosa</i> (L.) Beauv.)	beekdal Kleine Aa
• rietzwenkgras (<i>Festuca arundinacea</i> Schreb.)	beekdal Kleine Aa
• bleekgele droogbloem (<i>Gnaphalium luteoalbum</i> L.)	wegbermen
• liggend hertshooi (<i>Hypericum humifusum</i> L.)	wegbermen
• grondster (<i>Illecebrum verticillatum</i> L.)	berm: Wildert
• klein bronkruid (<i>Montia minor</i> C.C.Gmel.)	akkers in voorjaar
• muizenstaartje (<i>Myosurus minimus</i> L.)	weide Horendonk
• waterpostelein (<i>Peplis portula</i> L.)	bos Horendonk
• heblaadjes (<i>Pulicaria dysenterica</i> (L.) Bernh.)	wegbermen
• goudzuring (<i>Rumex maritimus</i> L.)	De Nol: PIDPA
• borstelbies (<i>Scirpus setaceus</i> L.)	vochtige bermen
• moerasandijvie (<i>Senecio congestus</i> (R.Brown) DC.)	De Nol: PIDPA

De meeste van de hierboven vermelde soorten behoren tot de zeldzame soorten binnen de grenzen van de gemeente. Ze worden vaak aangetroffen op slechts enkele km² en dan nog vaak in een beperkt aantal exemplaren. Goudzuring en moerasandijvie bv. worden op 1 plek aangetroffen, vaak slechts een heel beperkt aantal planten en dan nog niet elk jaar. Muizenstaartje was in

2001 een héél leuke vondst in een weide-ingang op Horendonk. Sindsdien wordt het plantje nog steeds aangetroffen op dezelfde plek, zij het in een kleiner aantal. Ondertussen werd een 2de locatie gevonden, eveneens op Horendonk. Grondster groeide in één enkele berm maar is ondertussen (voorlopig?) verdwenen.

Fraai duizendguldenkruid treffen we enkel aan op het rangeerstation, maar de verkavelingsplannen hypothekeren het voortbestaan van deze plant.

Gericht onderzoek op de braakliggende maïsakkers in het voorjaar maakt dat we momenteel een mooi beeld hebben van de verspreiding van klein bronkruid. Dit kleine onooglijk plantje voelt zich blijkbaar goed op de kale bodem en wordt dan ook, vaak in grote aantallen, aangetroffen.

Ruwe smele en rietzwengras houden voorlopig nog stand in een aantal sloten langs de Kleine Aa.

Bleekgele droogbloem, borstelbies en liggend hertshooi verschijnen sporadisch; ze worden niet elk jaar gevonden.

4.3. Planten van zout milieu

Door het toenemend gebruik van strooizouten rukken zoutminnende soorten steeds verder op naar het binnenland. In Essense bermen vonden we reeds de volgende soorten:

Tabel 7: planten van zout milieu

Soorten	Vindplaats
• Deens lepelblad (<i>Cochlearia danica</i> L.)	N117: bermen
• hertshoornweegbree (<i>Plantago coronopus</i> L.)	N117: parking grens
• stomp kweldergras (<i>Puccinellia distans</i> (L.) Parl.)	dorpsstraten
• zacht loogkruid (<i>Salsola kali</i> L. subsp.) <i>ruthenica</i> (Iljin) Soo)	N117: berm Wildert

Deze typische zouttolerante, kustgebonden soorten kun je tegenwoordig in de wegbermen van Essen aantreffen. Deze soorten drongen onze gemeente binnen via de N117 komende vanuit Nederland (Roosendaal en Nispen).

Soorten	Periode	N117 t.h.v.
Deens lepelblad	sinds 1998 (B4.17.22)	Zandstraat (Essen)
stomp kweldergras	sinds 1998 (A4.57.44)	Kapelstraat (Essen)
zacht loogkruid	sinds 1998 (B4.17.22)	Zandstraat (Essen)
hertshoornweegbree	sinds 2006 (A4.57.24)	parking a/d grens

Vanuit deze plekken breidden ze zich verder uit.

Deens lepelblad was anno 2007 op meerdere plekken te vinden langs de N117, N122 en N133.

Stomp kweldergras is langs een groot aantal straten in Essen-Centrum en Essen-Wildert te vinden. Deze straten worden blijkbaar ook gepekeld.

Zacht loogkruid en hertshoornweegbree beperken zich momenteel nog tot die éne groeiplaats.

Op andere plaatsen vonden we:

helm (*Ammophila arenaria* (L.) Link): spoorwegberm

heen (*Scirpus maritimus* L.): De Nol: PIDPA

Beide soorten zijn ondertussen verdwenen. Helm door het 'behandelen' van de spoorwegberm en heen verdween omdat het bezinkingsbekken waarin hij groeide dichtgroeide met wilgenopslag.

4.4 Oever- en waterplanten

Deze soorten treffen we uiteraard in een vochtige omgeving aan. De meest geschikte plaatsen om deze planten te vinden zijn uiteraard het beekdal van de Kleine Aa en De Nol met de bezinkingsbekkens van de PIDPA.

De soorten die hoofdzakelijk in het beekdal van de Kleine Aa groeien hebben het zeer moeilijk. De intensivering van de landbouw maakt dat heel wat sloten worden gedempt. Het jaarlijks mechanisch ruimen is ook niet erg bevorderend voor de meeste soorten.

Holpijp (*Equisetum fluviatile* L.), scherpe zegge (*Carex acuta* L.), moeraszegge (*Carex acutiformis* Ehrh.), blauw glidkruid (*Scutellaria galericulata* L.), watertorkruid (*Oenanthe aquatica* (L.) Poiret), watermunt (*Mentha aquatica* L.) en beekpunge (*Veronica beccabunga* L.) worden, in vergelijking met de jaren '80-'90 van de vorige eeuw, nog zelden waargenomen. Van de tientallen vindplaatsen blijven er slechts een paar gespaard. Poelruit (*Thalictrum flavum* L.) en stijve zegge (*Carex elata* All.) werden na 1984-1985 trouwens nooit meer opgemerkt. Waterviolier (*Hottonia palustris* L.) houdt nog slechts op één groeiplaats stand, nl. in de Kraaienbeek (gelegen naast het Natuurpunt-reservaatje 't Spijkerbroekje).

Ook van slanke waterkers (*Nasturtium microphyllum* (Boeningh.) Reichenb.) en gele plomp (*Nuphar lutea* (L.) Smith) is slechts één vindplaats gekend.

Soorten als kleine egelskop (*Sparganium emersum* Rehm.), pijlkruid (*Sagittaria sagittifolia* L.), grof hoornblad (*Ceratophyllum demersum* L.) en smalle waterpest (*Elodea nuttallii* (Planch.) St. John) nemen dan weer explosief toe in de Kleine Aa zelf. Een betere waterkwaliteit is hier zeker niet vreemd aan. Het machinaal ruimen met maaikorven heeft meer dan waarschijnlijk zaden van elders aangevoerd.

De Nol en de PIDPA-spaarbekken vormen dan weer de ideale groeiplaats voor soorten als zittende zannichelia (*Zannichellia palustris* L. subsp. *palustris*), klein blaasjeskruid (*Utricularia minor* L.), kleine lisdodde (*Typha angustifolia* L.), vlottende bies

(*Scirpus fluitans* L.), witte waterlelie (*Nymphaea alba* L.), veelsten- gelige waterbies (*Eleocharis multicaulis* (Smith) Smith), blauwe zegge (*Carex panicea* L.), hoge cyperzegge (*Carex pseudocyperus* L.) en blaaszegge (*Carex vesicaria* L.). Het meest oostelijk gelegen waterspaarbekken vormt, na uitdrogen, een mooie groeiplaats van oeverkruid (*Littorella uniflora* (L.) Aschers.); jammer genoeg komt dit niet alle jaren voor.

Door de ontoegankelijkheid van het gebied kunnen deze soorten hier rustig gedijen ... maar het is echter de enige vindplaats bin- nen de grenzen van de gemeente Essen.

De kleiput in de Wildertse Duintjes is de enige gekende groei- plaats van de gewone waterbies (*Eleocharis palustris* (L.) Roem. et Schult).

4.5. Licht bemeste graslanden

Door de ruilverkaveling van de jaren '80 van de vorige eeuw en de huidige tendens tot schaalvergroting binnen de landbouw worden een groot aantal planten uit deze categorie alsmaar zeld- zamer. Waar ooit behoorlijk veel vindplaatsen waren van deze plantengroep wordt nu vastgesteld dat het aantal groeiplaatsen flink geslonken is. Voorbeelden hiervan zijn de adderwortel (*Polygonum bistorta* L.), dotterbloem (*Caltha palustris* L. var. *palu- stris*) en knolsteenbreek (*Saxifraga granulata* L.) waarvan we nu nog slechts 1 groeiplaats kunnen terugvinden. De uitbreiding (en de daarbij gepaard gaande bemesting) van maïs- en raaigrasak- kers maakt dat licht bemeste graslanden nog zelden te vinden zijn en gewone pinksterbloem (*Cardamine pratensis* L.), hazen- zegge (*Carex ovalis* Good.), echte koekoeksbloem (*Lychnis flos- cuculi* L.), echte valeriaan (*Valeriana repens* Host.), moerasspirea (*Filipendula ulmaria* (L.) Maxim.) en gewone ereprijs (*Veronica chamaedrys* L.) het nu ook al moeilijk krijgen.

Zwarte rapunzel (*Phyteuma nigrum* F.W.Schmidt) houdt gelukkig nog stand in enkele slootranden in een ANB-reservaatje gelegen in het beekdal van de Kleine Aa.

Grote bevernel (*Pimpinella major* (L.) Huds. var. *major*) groeide met 10-tallen planten op de viaduct van Essen-Station maar is daar verdwenen door de heraanleg van de taluds.

Een deel van deze plantengroep vindt nog een geschikt biotoop in de wegbermen, hoewel ook hier de 'vergrassing' en 'vershraling van flora' toestaat. Oorzaken zijn: fout beheer, onrechtstreekse be- mesting vanuit aanpalende akkers, verstoring van de bermen, ...

Tabel 8: planten van licht bemeste graslanden

Soorten	Vindplaats
• kamgras (<i>Cynosurus cristatus</i> L.)	De Nol: PIDPA
• glad walstro (<i>Galium mollugo</i> L.)	rangeerstation
• bosbies (<i>Scirpus sylvaticus</i> L.)	beekdal Kleine Aa
• draadereprijs (<i>Veronica filiformis</i> Smith)	Karrenmuseum

4.6. Droge graslanden, muren

Wat deze groep betreft neemt het aantal groeiplaatsen met de ja- ren af. De reeds vermelde bedreigingen voor het rangeerstation en de wegbermen treffen ook deze soorten.

Kleine pimpernel (*Sanguisorba minor* Scop.) is ondertussen vol- ledig verdwenen uit de wegberm van de Heikantstraat. Knolbo- terbloem (*Ranunculus bulbosus* L.) houdt voorlopig nog stand in diezelfde berm.

Zandblauwtje (*Jasione montana* L.) en klein tasjeskruid (*Teesdalia nudicaulis* (L.) R. Brown) vinden we nog in enkele bermen op Horendonk.

Alleen het kandelaartje (*Saxifraga tridactylites* L.) neemt explosief toe en kunnen we aantreffen langs grote delen van de spoorlijn. Het perron van Wildert kleurt in de maand april rood van de plantjes.

Tabel 9: planten van droge graslanden en muren

Soorten	Vindplaats
• grote leeuwenbek (<i>Antirrhinum majus</i> L.)	rangeerstation
• zandmuur (<i>Arenaria serpyllifolia</i> L.)	spoorwegberm
• muurvaren (<i>Asplenium ruta-muraria</i> L.)	enkele oude muren
• zandzegge (<i>Carex arenaria</i> L.)	wegberm
• zandzegge (<i>Carex arenaria</i> L. var. <i>prostrata</i> De Langhe)	bosranden
• buntgras (<i>Corynephorus canescens</i> (L.) Beauv.)	Wildertse Duintjes
• muurleeuwenbek (<i>Cymbalaria muralis</i> Gaertn., B. Mey. et Scherb.)	oude muren
• dwergviltkruid (<i>Filago minima</i> (Smith) Pers.)	Horendonks bos
• behaard breukkruid (<i>Herniaria hirsuta</i> L.)	rangeerstation
• muizenootje (<i>Hieracium pilosella</i> L.)	wegbermen
• ruige leeuwentand (<i>Leontodon hispidus</i> L.)	rangeerstation
• kleine leeuwentand (<i>Leontodon saxatilis</i> Lam.)	wegbermen
• gestreepte leeuwenbek (<i>Linaria repens</i> (L.) Mill)	rangeerstation
• klein vogelpootje (<i>Ornithopus perpusillus</i> L.)	wegbermen
• echt bitterkruid (<i>Picris hieracioides</i> L.)	wegberm
• viltganzerik (<i>Potentilla argentea</i> L.)	rangeerstation
• muurpeper (<i>Sedum acre</i> L.)	wegbermen
• heidespurrie (<i>Spergula morisonii</i> Boreau)	Benegobos
• hazenpootje (<i>Trifolium arvense</i> L.)	wegbermen
• liggende klaver (<i>Trifolium campestre</i> Schreb.)	rangeerstation

4.7. Schraallanden, heiden, ...

Er resten nog slechts enkele restantjes van droge heide in de Wildertse Duintjes en de Horendonkse Bossen. Kleine relictjes natte heide worden nog gevonden in De Nol. We vermelden hier wel de volledige lijst.

Hier en daar worden nog soorten uit deze groep ontdekt in een schrale wegberm (kantig hertshooi (*Hypericum dubium* Leers), gewone brem (*Sarothamnus scoparius* (L.) Wimm. ex Koch), gaspeldoorn (*Ulex europaeus* L.), mannetjesereprijs (*Veronica officinalis* L.)) of aan de rand van een grasland (schermhavikskruid (*Hieracium umbellatum* L.), melkeppe (*Peucedanum palustre* (L.) Moench) en zeegroene muur (*Stellaria palustris* Retz.).

Van de wateraardbei (*Comarum palustre* L.) rest nog 1 groeiplaats in een beheerd weilandje van ANB in het beekdal van de Kleine Aa. De groeiplaats in het Moerven is vernield.

Het Benegobos is de enige gekende groeiplaats van liggend walstro (*Galium saxatile* L.), borstelgras (*Nardus stricta* L.). Tandjesgras (*Sieglingia decumbens* (L.) Bernh.) wordt zowel aangetroffen in de Wildertse Duintjes als in het Benegobos.

Sinds de start van de inventarisatie in 1984 zijn er echter al een aantal soorten uit deze groep verdwenen: snavelzegge (*Carex rostrata* Stokes), dwergzegge (*Carex viridula* Michaux var. *viridula*), kruipbrem (*Genista pilosa* L.), klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe* L.), wilde gage (*Myrica gale* L.) en blauwe knoop (*Succisa pratensis* Moench).

In de loop van de jaren werden er gelukkig ook nieuwe groeiplaatsen ontdekt van soorten die voordien onbekend waren in de gemeente. Het grondig uitpluizen van enkele percelen in De Nol op Essens grondgebied bracht groeiplaatsen van kleine zonnedauw (*Drosera intermedia* Hayne), witte snavelbies (*Rhynchospora alba* (L.) Vahl) en veenbies (*Scirpus cespitosus* L. subsp. *germanicus* (Pallas) Brodd.) aan het licht.

Zo werd in juli 2007 op een schraal graslandje in de Horendonkse Bossen 1 bloeiend exemplaar van de bosorchis (*Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soo) aangetroffen.

Figuur 5: PIDPA bekken © Joris Pinseel

Tabel 10: soorten van schraallanden en heide

Soorten	Vindplaats
• struikhei (<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull)	droge heide
• zwarte zegge (<i>Carex nigra</i> (L.) Reichard)	heideveldjes
• pilzegge (<i>Carex pilulifera</i> L.)	
• moerasbasterdwederik (<i>Epilobium palustre</i> L.)	vochtige heide
• gewone dophei (<i>Erica tetralix</i> L.)	
• veenpluis (<i>Eriophorum angustifolium</i> Honck.)	De Nol
• moeraswalstro (<i>Galium palustre</i> L.)	De Nol
• ruw walstro (<i>Galium uliginosum</i> L.)	
• stekelbrem (<i>Genista anglica</i> L.)	vochtige plaatsen
• waternavel (<i>Hydrocotyle vulgaris</i> L.)	
• veldrus (<i>Juncus acutiflorus</i> Ehrh. ex Hoffmann)	heide en bermen
• biezenknoppen (<i>Juncus conglomeratus</i> L.)	
• trekrus (<i>Juncus squarrosus</i> L.)	heide en bermen
• dichtbloemige veldbies (<i>Luzula multiflora</i> (Retz.) Lej. subsp. <i>congesta</i> (Thuill.) Hyl.)	
• veelbloemige veldbies (<i>Luzula multiflora</i> (Retz.) Lej. subsp. <i>multiflora</i>)	heide en bermen
• pijpenstrootje (<i>Molinia caerulea</i> (L.) Moench)	
• tormentil (<i>Potentilla erecta</i> (L.) Räuschel)	heide en bermen
• egelboterbloem (<i>Ranunculus flammula</i> L.)	
• kruipwilg (<i>Salix repens</i> L.)	

4.8. Zomen en struwelen

Soorten zoals akkerklokje (*Campanula rapunculoides* L.), bosrank (*Clematis vitalba* L.), roze basterdwederik (*Epilobium roseum* Schreb.), echt duizendguldenkruid (*Centaureum erythraea* Rafn), bosaardbei (*Fragaria vesca* L.), bosdroogbloem (*Gnaphalium sylvaticum* L.), heggendoornzaad (*Torilis japonica* (Houtt.) DC.) en maarts viooltje (*Viola odorata* L.) werden tot nu toe slechts in 1 of 2 kmhokken aangetroffen. De vindplaatsen variëren van een spoorwegberm (akkerklokje), het rangeerstation (bosrank en echt duizendguldenkruid) tot bermen van zandpaden in bossen (bosaardbei en roze basterdwederik) tot een bosrestant in het centrum van Essen (maarts viooltje).

Andere soorten daarentegen nemen de laatste jaren sterk in aantal groeiplaatsen toe: o.a. look-zonder-look (*Alliaria petiolata* (Bieb.) Cavara et Grande) en geel nagelkruid (*Geum urbanum* L.) breiden jaar na jaar uit.

Tabel 11: interessante soorten

Soorten	Vindplaats
• rankende helmbloem (<i>Corydalis claviculata</i> (L.) DC.)	Wildertse Bossen
• bergbasterdwederik (<i>Epilobium montanum</i> L.)	Wildertse Bossen
• boslathyrus (<i>Lathyrus sylvestris</i> L.)	rangeerstation
• hemelsleutel (<i>Sedum telephium</i> L.)	zelden in bermen

4.9. Bosplanten

Hoewel het merendeel van deze planten in bossen aangetroffen wordt, worden ook heel wat soorten uit deze groep in houtkanten en zelfs in slootranden in het beekdal van de Kleine Aa gevonden. Wordt er echter ver genoeg terug in de tijd gegaan, dan kunnen we op de huidige vindplaatsen van o.a. bosanemoon (*Anemone nemorosa* L.), slanke sleutelbloem (*Primula elatior* (L.) Hill.), speenkruid (*Ranunculus ficaria* L.) en grote muur (*Stellaria holostea* L.) echter een bos lokaliseren.

Alle varens nemen in aantal af: wijfjesvaren (*Athyrium filix-femina* (L.) Roth), dubbelloof (*Blechnum spicant* (L.) Roth), smalle stekelvaren (*Dryopteris carthusiana* (Vill.) H.P.Fuchs), mannetjesvaren (*Dryopteris filix-mas* (L.) Schott) en gewone eikvaren (*Polypodium vulgare* L. subsp. *vulgare*) hebben zwaar te lijden onder de schaalvergroting binnen de landbouw. Deze soorten vonden we vooral in houtkanten en bosrandjes. Deze worden vaak opgeruimd of volledig van hun kruidlaag ontdaan. Hetzelfde lot is dalkruid (*Maianthemum bifolium* (L.) F.W. Schmidt), hengel (*Melampyrum pratense* L.), gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum* (L.) All.) en gelderse roos (*Viburnum opulus* L.) beschoren. Ook deze soorten worden alsmaar zeldzamer.

De enige gekende groeiplaats van de koningsvaren (*Osmunda regalis* L.) in het beekdal van de Kleine Aa (omgeving Geuzenbak) blijft voorlopig nog bestaan. Gelukkig vinden we nog enkele exemplaren bij de Oude Moervaart in de Wildertse Bossen. Maar ook hier is zijn voortbestaan bedreigd: bospercelen worden verkocht voor woningbouw!!

Gelukkig is er ook positief nieuws. De vondst van 100-den plantjes paarse schubwortel (*Lathraea clandestina* L.) in 2006 in het Domein Hemelrijk is een opsteker. Ook de gestage toename van de brede wespenorchis (*Epipactis helleborine* (L.) Crantz) en de bosveldkers (*Cardamine flexuosa* With.) is een aangename verrassing.

Figuur 6: paarse schubwortel © Joris Pinseel

Tabel 12: interessante soorten

Soorten	Vindplaats
• lievevrouwebedstro (<i>Asperula odorata</i> L.)	Wildertse bossen
• bochtige smele (<i>Deschampsia flexuosa</i> (L.) Trin.)	heideveldjes
• drienerfmuur (<i>Moehringia trinervia</i> (L.) Clairv.)	
• muursla (<i>Mycelis muralis</i> (L.) Dum.)	
• schaduwgras (<i>Poa nemoralis</i> L.)	
• echte guldenroede (<i>Solidago virgaurea</i> L.)	enkele wegbermen
• moerasmuur (<i>Stellaria uliginosa</i> Murray)	beekdal Kleine Aa
• valse salie (<i>Teucrium scorodonia</i> L.)	bospercelen
• blauwe bosbes (<i>Vaccinium myrtillus</i> L.)	Horendonks bos
• heggewikke (<i>Vicia sepium</i> L.)	
• bleeksporig bosviooltje (<i>Viola riviniana</i> Reichenb.)	

5. Verdwenen

Snazelzegge, dwergzegge, klokjesgentiaan, wilde gagel, kruipbrem, kleine pimpinel, korensla, poelruit, grote bevernel, helm, heen, blauwe knoop en kale vrouwenmantel zijn sinds 1984 met grote zekerheid verdwenen.

6. Zeer zeldzaam

Gele plomp, witte waterlelie, grondster, veenpluis, moerasandijvie, bosdroogbloem, kruipbrem, stekelbrem, dwergviltkruid, wateraardbei, muursla, fraai duizendguldenkruid, riempjes, slofhak, muizenstaart, paarse schubwortel, echte guldenroede en oeverkruid zijn slechts gekend van 1 of 2 groeiplaatsen.

Verandering in hun biotoop maakt dat ze (voorgoed ?) kunnen verdwijnen.

7. Bedreigd

Andere soorten zijn fel in aantal afgenomen. Zo zijn de vindplaatsen van o.a. adderwortel, dotterbloem, knolsteenbreek, zwarte rapunzel, hemelsleutel en slanke sleutelbloem drastisch afgenomen in het alluviale beekdal van de Kleine Aa. 10-tallen vindplaatsen zijn sinds het uitvoeren van de ruilverkaveling (midden jaren '80) gereduceerd tot slechts enkele groeiplaatsen, vaak onder prikkeldraad of in een slootrandje. Verdere intensivering van de landbouw betekent met grote zekerheid de doodsteek voor deze

soorten. Ook de toenemende vergrassing van de wegbermen (of zelfs het verdwijnen ervan door inpalmen voor landbouw) maakt dat heel wat soorten uit dit milieu in aantal afnemen.

8. Nieuwe soorten

In de loop van de jaren verschijnen er natuurlijk ook ‘nieuwe’ soorten. Zo werd de eerste vondst van een aantal planten genoteerd en werd hun evolutie gevolgd.

Sommigen houden stand, anderen niet !

Enkele voorbeelden:	eerste vondst:
• heksenmelk	1996
• Deens lepelblad	1998 tot 2007
• kandelaartje	2002 tot 2007
• pijlkruid	2004 tot 2007
• brede lathyrus	2004 tot 2007
• groot heksenkruid	2005
• paarse schubwortel	2006 en 2007
• hertshoornweegbree	2006
• gekroesd fonteinkruid	2007
• bosorchis	2007

9. Adventieven zijn plantjes die slechts af en toe verschijnen, zeker als de weersomstandigheden ideaal zijn. Meestal worden ze enkele jaren opgemerkt en verdwijnen ze dan weer:

10. Exoten !

Ook in de plantenwereld dreigt het gevaar van exoten.

Enkele voorbeelden:

- reuzenberenklauw (*Heracleum mantegazzianum* Somm et Lev.) (1987) wordt meer en meer aangetroffen
- bezemkruiskruid (*Senecio inaequidens* DC) (1990) groeit sindsdien bijna in alle IFBL-vakken
- bonte gele dovenetel (*Lamium galeobdolon* (L.) L. subsp. *argatum*) (1990) neemt explosief toe in houtkanten en bosranden.
- schijnaardbei (*Duchesnea indica* (Andrews) Focke) (2001) blijft nog beperkt tot enkele plekken.
- Spaanse hyacint (*Hyacinthoides hispanica* (Mill.) Rothm.) (1995) blijft beperkt tot enkele plekken, hoofdzakelijk in houtkanten in de buurt van bebouwing.
- Ierse klimop (*Hedera hibernica* hort. ex (Kirchner) Bean.) (2004) neemt in die enkele jaren in aantal groeiplaatsen toe. Het dumpen van tuinafval in bosranden en houtkanten is hiervan meer dan waarschijnlijk de oorzaak.

In 2005 werden enkele invasieve waterplanten voor het eerst opgemerkt:

- waterteunisbloem (*Ludwigia grandiflora* (Michaux) Geuter et Burdet) werd aangetroffen in een sloot aan de rand van het Sportpark van Essen.
- grote waternavel (*Hydrocotyle ranunculoides* L.f.) groeide in de Roosendaalse Vaart t.h.v. de Kraaienberg.
- watercrassula (*Crassula helmsii* (T. Kirk) Cock) neemt sinds-

dien explosief toe in het Zandven, een in het kader van een

GNOP-project hersteld ven in de Horendonkse Bossen

Tabel 13: adventieven

Soorten	Vondsten
• fluweelblad (<i>Abutilon theophrasti</i> Med.)	1991 & 1994
• groot akkerscherf (<i>Amni majus</i> L.)	1994 tot 2000
• gekielde dravik (<i>Bromus carinatus</i> Hook. Et Arnott)	1991 tot 2002 en 2007
• knolcyperus (<i>Cyperus esculentus</i> L.)	1999 en 2000
• straatliefdegras (<i>Eragrostis pilosa</i> (L.) Beauv.)	2004 en 2007
• gingellikruid (<i>Centaurium pulchellum</i> L.)	1995 & 2001
• ruige rupsklaver (<i>Medicago nigra</i> (L.) Krocke)	1984
• zegekruid (<i>Trifolium repens</i> L.)	1995 tot 2005
• bolletjesraket (<i>Rapistrum rugosum</i> (L.) All.)	1991, 2000 & 2002
• kleine reseda (<i>Reseda lutea</i> L.)	2005
• wilde sorgo (<i>Sorghum halepense</i> (L.) Pers.)	1990 tot 2002
• Perzische klaver (<i>Trifolium resupinatum</i> L.)	1994

Besluit

De ‘Natuur’ intrekken, observeren en inventariseren is altijd al een grote passie geweest. Het is prettig, leerrijk en interessant om dit te doen.

Het leuke hieraan is dat je na verloop van tijd een mooi zicht krijgt op de aanwezige planten en dieren. Het jammere is dat je ook de ‘aftakeling’ van het landschap bijna dagelijks aan den lijve ondervindt.

Anno 2007 hebben we een prachtig overzicht van de ‘Biodiversiteit van Essen’. Het is des te pijnlijker te moeten vaststellen dat de ‘diversiteit’ fel is afgenomen t.o.v. de laatste decennia van de 20ste eeuw. ‘Verschraling’ en ‘vervlakking’ is momenteel troef.

Het landschap verliest aan ‘kleur’, ‘soortenrijkdom’ en ‘verscheidenheid’.

En wat zullen de komende jaren nog brengen?

Zal de klimaatsverandering ook een invloed hebben op het aantal soorten en hoe snel zal dat opgemerkt worden of zal de menselijke (vaak negatieve) invloed een nog grotere impact hebben op onze flora?

Zullen er meer of minder plantensoorten aangetroffen worden en hoe zullen de verhoudingen liggen binnen de socio-oecolo-

gische groepen. Zullen storingsplanten (o.a. C4-grassen) in aantal toenemen of zullen er daarentegen terug meer 'interessante' soorten van schraallanden of heiden en venen gevonden worden of zal het aantal 'exoten' en 'verwilderde planten' toenemen? Wie weet?

Maar een ding is zeker ... de gestage groei van de plantengegevens bewijst dat de natuur steeds in beweging is. Zo blijft het boeiend voor de personen die zich hierin willen verdiepen, ook al heb je het soms moeilijk met de afname van de 'diversiteit'. Toch wordt er verder gewerkt en eind 2008, 2009, ... kunnen we de lijst opnieuw herbekijken, aanvullen, evalueren, ...

Literatuur

De Langhe J.E., Delvosalle L., Duvignaud J., Lambinon J. et al, 1998: Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden. Patrimonium van de Nationale Plantentuin van België, Meise, 1091 p.

Den Held A.J., 1983: Beknopt overzicht van de Nederlandse Plantengemeenschappen, KNNV. Hoogwoud, 87 p.

De Waele K., 1996: Verspreiding van planten langs of via beken, *Wielewaal* 62; 80-83

Landwehr J., 1977: Atlas van de Nederlandse Grassen, KNNV, Thieme. Zutphen, 362 p.

Leten M. & De Blust G., 1994: Vegetatie en kansen voor natuurontwikkeling in de voormalige bezinkingsbekkens op het PIDPA-terrein te Wildert. Rapport IN: 9404-A.

Stieperaere H. & Fransen K., 1982: Standaardlijst van de

Belgische vaatplanten, met aanduiding van hun zeldzaamheid en socio-ecologische groep. *Dumortiera*, 22: 1-41

Van der Meijden R., 1990: Heukels' Flora van Nederland. Wolters-Noordhoff bv, Groningen, 662 p.

Van der Meijden R. & Vanhecke L., 1986: Naamlijst van de flora van Nederland en België, *Gorteria* 13: 86-170.

Van Landuyt W., Hoste I., Vanhecke L., Van den Brecht P, Verduyck W. & De Beer D., 2006: Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest. Instituut voor natuur- en bosonderzoek Nationale Plantentuin van België & Flo.wer,

Van Rompaey, E. & Delvosalle L., 1979: Atlas van de Belgische en Luxemburgse flora: Pteridofyten en Spermatofyten. 2^e ed., Nationale Plantentuin van België, Meise.

Weeda E.J., Westra R., Westra Ch & Westra T., 1985: Nederlandse Oecologische FLORA. Wilde planten en hun relaties 1. IVN, VARA en VEWIN, 304 p.

Weeda E.J., Westra R., Westra Ch & Westra T., 1988: Nederlandse Oecologische FLORA. Wilde planten en hun relaties 3. IVN, VARA en VEWIN, 302 p.

Westhoff V., Bakker P.A. et al., 1981: Wilde Planten. Flora en vegetatie van onze natuurgebieden. Deel 3: De hogere gronden. Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland.

In beeld of op ANTenne

Vereniging voor milieueducatie provincie Antwerpen (VMPA)

Bij de start van VMPA in 1979 schreef de eerste voorzitter een voorwoord dat nu nog altijd actueel is.

“We worden steeds meer geconfronteerd met drastische ingrepen in onze omgeving, ingrepen die onze leefgewoonten sterk beïnvloeden en de nog resterend natuur zwaar belasten. De beïnvloedingen hierover worden meestal over het hoofd van de bevolking genomen. Een van de oorzaken hiervan is dat de mensen nog niet genoeg gesensibiliseerd zijn. Hier ligt nu de taak van de natuurgidsen: de mensen de schoonheid van de omgeving leren kennen en kwetsbaarheid ervan aantonen. Pas als men iets kent en ervan houdt, zal men geneigd zijn tot actie over te gaan bij bedreigingen.”

Ontstaan

Het CVN (Centrum voor Natuur- en milieueducatie) leidt natuurgidsen op maar is geen ledenvereniging met als gevolg dat natuurgidsen geen lid kunnen zijn van het CVN. Er bestond wel een werkgroep Natuurgidsen Antwerpen. Voor een steviger organisatie besliste men een VZW op te richten nl. VMPA en dat op 27 november 1979. De statuten verschenen in het Belgisch Staatsblad van 31 januari 1980. De bestaande werkgroep werd echter te veel als een beperkte groep beschouwd die alleen maar instond voor een grote reeks natuurwandelingen.

Veel meer mensen, dan door die werkgroep bereikt werden, zijn toch actief in milieueducatie zonder maar zelfs één natuurwandeling te hebben geleid. Denken we maar aan de leerkracht op de eigen school, natuurgidsen als leden van verschillende verenigingen, aan de natuurgids in zijn eigen familie- en vriendenkring. Om al die vrijwilligers te ondersteunen, te begeleiden en bij te scholen en uitwisseling van ideeën mogelijk te maken, werd VMPA opgericht.

Structuur

VMPA was en is nog steeds gestructureerd in een aantal afdelingen en werkgroepen. De werking van de afdelingen moet plaatselijk gezien worden. De activiteiten zijn gericht op het grote publiek rond één of meer terreinen in een gemeente of regio. Werkgroepen zijn meer thematisch en bedoeld als steun aan de afdelingen. Men kan maar lid worden als men actief de doelstellingen helpt verwezenlijken. Namelijk een bijdrage leveren tot de ontwikkeling van het natuur- en milieubesef en andere verenigingen of overheidsdiensten raad geven op gebied van natuurbeleid en natuurbescherming. Dus geen papieren leden.

Van bij het begin werd een tijdschrift “Galnoot” uitgegeven om de leden onderling op de hoogte houden van hun activiteiten en bijtscholing. Regelmatig verschenen dan ook artikels die actu-

ele informatie over natuur en natuur- en milieubeleid.

Rond dezelfde tijd (juni 1979) werd een Raad voor Cultuur van de Provincie Antwerpen opgericht waarvan VMPA nog steeds gesubsidieerd lid van is.

Nog steeds in gemeenten van de provincie Antwerpen is er een VMPA-afdeling actief. Elke van deze afdelingen bestaat uit een groep natuurgidsen onder leiding van een lokaal bestuur en heeft eigen activiteiten zoals natuurwandelingen in parken en natuurgebieden in de omgeving, dia- en andere voorstellingen, lespakketten voor scholen, aanleg van natuur- en leerpaden, bijscholingscursussen enz... Meerdere afdelingen zijn ook zelfstandig leven gaan leiden. Vanuit alle afdelingen zijn er natuurgidsen die zetelen in de cultuurraad en de milieuraad waar op hun kundigheid beroep wordt gedaan. Waar het mogelijk is neemt VMPA deel aan milieudagen, aan opendeurdagen en feestmarkten in gemeenten,

Dergelijke activiteiten worden door VMPA dikwijls in samenwerking met andere natuur- en milieuverenigingen en/of openbare besturen ingericht. Denk maar aan de Dag van de Aarde, Dag van de Duisternis, Week van het Bos ...

Je moet geen natuurgids zijn om lid te worden van VMPA. Alle personen die zich actief op een of andere manier verdienstelijk willen maken, kunnen lid worden. Hun vrijwillige inzet vormt de onmisbare basis voor de werking van VMPA.

Wandelkalender

Een wandeling met een natuurgids is een aparte belevenis en steeds een verrijkende ervaring. Meer kijken dan zien, meer luisteren dan horen en zelf ontdekken wat er leeft in onze omgeving. Er wordt beroep gedaan op onze zintuigen. Tijdens een wandeling krijgen de deelnemers ook de geschiedenis te horen van het gebied waarin ze wandelen en de rol die het ooit gespeeld heeft. Welke de huidige eigenaar is, wat de vooruitzichten zijn van dit gebied. Voor de namen van planten en dieren wordt, waar het kan, de oorsprong van de naam gegeven. Hierbij komt ook een stukje folklore kijken.

Maar meer nog dan namen noemen, wordt op de samenhang tussen samenstelling van de bodem, de vochtigheid, het licht en de plantengroei gewezen. Die dan op haar manier weer bepaalt welke dieren er kunnen voorkomen.

Een wandeling duurt gemiddeld 2 uur en er worden nooit grote afstanden gelopen. Aangepast schoeisel is aan te raden, soms zelfs laarzen. In vele terreinen kunnen ook rolstoelen en kinderwagens mee. Honden hebben geen plezier van een dergelijke wandeling, die blijven beter thuis.

Elk jaar stelt het VMPA-secretariaat en de lokale VMPA-afdelingen een wandelkalender samen voor de gehele provincie. Hierin zijn een paar honderd begeleide wandelingen opgenomen zodat

zeer vele domeinen, parken en natuurgebieden met een natuurgids bezocht kunnen worden. Ze vinden meestal plaats op zaterdag en zondagen het hele jaar door.

Deze kalender wordt verspreid op duizenden exemplaren en is gratis te verkrijgen. Stuur daarvoor een aan uzelf geadresseerde en gefrankeerde omslag naar het secretariaat. U krijgt de kalender dan toegestuurd. Je kunt hem ook raadplegen op de website of uw eigen exemplaar downloaden.

Eendagsexcursies

De werkgroep Buiten-Gewoon-Buiten (BGB) biedt leden en belangstellenden gelegenheid tot deelname aan ééndagsexcursies naar zeer opmerkelijke en/of bijzondere natuurgebieden en realisaties op het vlak van NME. Ze bezochten natuurgebieden in Vlaanderen, Wallonië, Luxemburg, Nederland, Frankrijk en Duitsland.

Het is de bedoeling het natuurgeniën en het natuurbeleven te verbinden met informatie en exploratie.

Het volledige programma is te vinden op onze website of kan aangevraagd worden op het secretariaat.

Cursussen

VMPA organiseert verschillende cursussen, vaak in samenwerking met een plaatselijke afdeling of een andere organisatie.

Voor de cursus 'Natuur-In-Zicht' is een basiscursus voor mensen die meer willen weten over de samenhang tussen bodem, planten, dieren en mensen. De cursus bestaat uit 10 lessen waarvan 5 uitstappen.

Voor meer informatie raadpleeg onze website of neem contact op met het VMPA-secretariaat.

De cursus Natuurgids door het CVN ingericht wordt dikwijls ondersteund en begeleid door natuurgidsen uit een afdeling.

Het ledenblad GALNOOT is in 2008 toe aan zijn 27ste jaargang en verschijnt vier maal per jaar en brengt nieuws en artikelen met betrekking tot natuur en milieu, interviews en een activiteitenkalender. Het blad vormt de band tussen de leden en de lokale besturen enerzijds en het centrale secretariaat anderzijds.

Wil je op de hoogte blijven van wat er in VMPA gebeurt, dan kan je een abonnement nemen op het ledenblad GALNOOT. Stort daarvoor 7 euro op rekening 833-3096139-60 van VMPA vzw. Vermeld steeds uw naam en juiste postadres!

Website

VMPA is meegegaan met de moderne tijd en heeft een eigen website die alle nuttige informatie bevat over de vereniging en waarop alle VMPA-activiteiten terug te vinden zijn. Ook de kalenderwandelingen per gemeente en volgens datum worden vermeld.

Surf hiervoor naar: www.vmpa.be.

Meer info

Het secretariaat van VMPA is gevestigd op Meir 44 a, 2000 Antwerpen, tel. 0475 66 87 51, e-mail: info@vmpa.be

AMENTI

Een stukje geschiedenis

In het jaar 2001 diende een kersverse lichting CVN natuurgidsen zich aan. Enthousiaste gidsen, die in het bezoekerscentrum van het Zoerselbos van de VMPA opleiding hadden genoten. Eens het getuigschrift in de hand bleef echter de zin om verder te stappen op de ingeslagen weg: nog meer kennis vergaren over de natuur en verschillende natuurgebieden leren kennen. Amenti is vanuit die behoefte als vereniging spontaan ontstaan. De formule cursus en excursie, ingezet door het VMPA, bleek te werken en dus verder gezet. Het ledenaantal nam vrij snel toe en evolueerde van 14 leden bij de oprichting tot 61 leden in 2008.

De werking

Voor de leden wordt elk jaar in een programma met lessen en excursies voorzien. Concreet betekent dit elke maand één les en één – al dan niet bijbehorende – excursie.

De inhoud van het programma wordt bepaald door de leden zelf; tijdens de jaarvergadering worden de wensen voor het komende jaar geformuleerd. Het programma wil zo goed mogelijk

tegemoet komen aan de aanwezige behoeften aan kennis en de interessegebieden.

Ieder jaar wordt er gewerkt rond een specifiek thema om op die wijze een dieper zicht te verkrijgen in een biotoop. Zo zijn ondertussen het eiken-berkenbos, bronbossen, de kempen en water aan bod gekomen. Dit jaar was het thema 'planten' gekozen en dit werd dan concreet vertaald in lessen over plantengemeenschappen, schermbloemigen en composieten, korstmossen, algen en wieren. Verder werd er voor dit jaar geopteerd voor lessen over ganzen, spinnen, insecten, geologie en determinatie van braakballen. Voor het volgend jaar staan dan weer graslanden in de kijker.

Daarnaast worden initiatieven die door individuele leden worden genomen ondersteund. We spreken hier over projecten die opgestart worden, boeken, werkgroepen,...

Er wordt bij dit alles uitdrukkelijk ruimte gelaten voor minder ernstige activiteiten: tenslotte zijn mensen actief binnen de vrijetijdssfeer en zijn het sociale aspect en de vriendschapsbanden zeker belangrijk.

Dit is echter niet alles: ook het grote publiek wordt regelmatig aangesproken met een aanbod vanuit de vereniging: extra wandelingen, daguitstappen en het jaarlijkse natuurweekend. Dit jaar staan o.a. uitstappen naar de Zeeuwse delta, het Vlaams mijnmuseum in Beringen en de Eifel op het programma. Ook komen er nog enkele zomerwandelingen naar het Broek en de Rothoek.

Voor het geven van de cursussen wordt beroep gedaan op diverse lesgevers. Het leeuwendeel hiervan wordt op een schitterende wijze verzorgd door lesgevers van Natuurpunt Educatie. Zij hebben meer dan eens op vraag van Amenti een thema uitgewerkt en dit is dan ondertussen terug te vinden in het reguliere aanbod van Natuurpunt.

Ook aan andere organisaties zoals het Inbo, Inverde, Polaris, de Fir,... worden mensen gevraagd lessen te geven over thema's waar zij dan in gespecialiseerd zijn. Uiteraard laten sommige Amentileden zelf zich hier niet onbetuigd en gaan voor het eigen publiek lesgeven of gidsen in onderwerpen waar zij dan meer kennis in ontwikkeld hebben.

Verschillende werkgroepen zijn vanuit het initiatief van Amentileden ontstaan: zo is er de poelenwerkgroep en de paddenstoelenwerkgroep die meer dan verdienstelijk werk leveren.

In heel het verhaal is de rol van het bezoekerscentrum van het Zoerselbos een belangrijke factor; het fungeert als de gezellige thuisbasis voor de vereniging en biedt de nodige accommodatie en infrastructuur om op een gedegen wijze een programma te kunnen aanbieden. En niet te vergeten is de locatie op zich een bijzondere troef wat fauna en flora betreft: het Zoerselbos herbergt een zeer grote biodiversiteit.

Onze leden amentisten

Amentileden zijn natuurliefhebbers in hart en nieren. Zij ervaren allen een behoefte aan permanente vorming en het Amenti programma betekent voor hen een interessante formule en een aangename manier om de bestaande honger naar kennis te stillen. De overgrote meerderheid van de leden zijn natuurgids, die binnen de eigen regio diverse engagementen opnemen. Sommige zijn actief in natuurbeheer, anderen gidsen, nog anderen maken deel uit van werkgroepen of andere natuurverenigingen. Ter illustratie: in 2007 werden door Amentileden zo'n 320 gidsbeurten verzorgd onder of ten dienste van diverse Natuurpunt-afdelingen.

Vandaag zijn de leden afkomstig uit zo'n 28 verschillende gemeenten in de provincie Antwerpen, Limburg en Brabant.

Website

De website van Amenti wordt regelmatig geconsulteerd. Niet enkel wordt hierop de informatie voor de leden verstrekt met de gegevens van het programma, maar ook de verslagen van de diverse excursies komen hier terecht en verder: foto's, nuttige info en wetenswaardigheden en waarnemingslijsten. De informatie die hierop ondertussen verzameld staat is vaak interessant voor andere geïnteresseerden. Bij specifieke onderwerpen zal Google regelmatig de Amentisite vermelden.

De toekomst

Ook voor Amenti moet deze nog geschreven worden. Zoals vermeld zal het volgende jaar de focus gelegd worden op het leven in graslanden. Verder willen we als vereniging expliciet aandacht geven aan ethisch gedrag binnen de natuur: hoe respectvol omgaan met onze medebewoners op de planeet? En wordt er nagedacht over de vraag: hoe kan je als gids meewerken aan een leefbare aarde? Sensibiliseren niet enkel naar het leren kennen van de natuur, maar ook het helpen introduceren van een ecologisch omgaan met de aarde.

Amentisten genieten van de natuur, leren over de natuur, amuseren zich en willen dit graag delen met andere geïnteresseerden.

Meer info

Neem een kijkje op www.amenti.be.

DE ACTIVITEITENKALENDER

juli - oktober 2008

Activiteiten mbt natuurstudie in de provincie Antwerpen

Wandelingen, inventarisaties en bijeenkomsten

Juli

Zaterdag 26 juli

Natuurpunt plantenwerkgroep 'Thalictrum' van Natuurpunt afdeling Dubbelloof

Inventarisatie Lovenhoek: Noordelijk gedeelte van IFBL C5-24-32.

Samenkomst om 9u00 aan de kerk van Vorselaar. Meer info: Louis Schellens, tel. 014 54 90 16 of Jeannine Simonis, e-mail: jeannine.simonis@telenet.be

Zondag 27 juli

Natuurpunt afdeling Mechels Rivierengebied

Wandeling: Mispeldonk. Samenkomst 14u00 aan de kerk van Bonheiden.

Meer info: bezoekerscentrum NPMR, Muizenhoekstraat 7, 2812 Muizen, tel. 015 43 61 09, e-mail: bc.mechelsrivierengebied@natuurpunt.be

Natuurpunt afdeling Grote Nete

Dagwandeling in de Roost en Varendonk: vlinders en libellen. Afspraak om 10u00 aan het einde van de Rooststraat in Veerle. Info: Vic Van Dyck of Kristina Thys, tel. 014 84 02 10 of GSM 0497 31 33 92.

VMPA-afdeling Brecht

Natuurhistorisch wandeling in Brecht-centrum. Samenkomst om 14u00 aan de parking achter de Sint-Michielskerk. Meer info: Leon Wens, tel. 03 633 74 23.

Augustus

Zaterdag 2 augustus

VMPA-afdeling Schilde

Natuurwandeling in 's Gravenwezel en omgeving. Samenkomst om 14u30, Moerstraat, Parking Kerkhof. Info: tel. 03 658 84 33.

Natuurpunt plantenwerkgroep van Natuurpunt afdeling De Wielewaal (Lier)

Berlaar: Determineren. Afspraak om 14u00 uur aan het station van Berlaar. Meer info: Kristine Wuyts, tel. 03 481 94 79.

Natuurpunt plantenwerkgroep 'Thalictrum' van Natuurpunt afdeling Dubbelloof

Olens Broek. Afspraakplaats: infobord Roerdompstraat 2 Olen om 9u00.

Zondag 3 augustus

VMPA-afdeling Schilde

Educatieve wandeling in de bloemen- en insectentuin en Dodoenstuin in Schildehof, samenkomst om 15u00 op het einde Bellevuedreef in Schilde. Info: tel. 03 384 03 16.

Natuurvereniging 'Den Bunt' vzw

Gewestbossen Ravels – Bosbeheer in beeld. Samenkomst om 14u00 aan Bezoekerscentrum Boshuis, Jachtweg 27. Meer info: Eric Hantson, tel. 014 58 43 48.

AMK

Hof van Coolhem te Puurs. Contactpersoon: Ruben Walley, tel. 051 65 89 80.

Woensdag 6 augustus

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Fuik plaatsen Geel – Neerhelst. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Donderdag 7 augustus

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Tweede maal bemonsteren te Geel – Neerhelst om 10u00. **Determinatie waderdierjes** van 13u00 tot 22u00. Afspraak : Pastorie St. Jozef Olen Lichtaartseweg 200. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Zaterdag 9 augustus

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Planteninventarisatie. Afspraak aan de brug Snepkens, Bergveld Westerlo om 9u00. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Natuurpunt plantenwerkgroep 'Thalictrum' van Natuurpunt afdeling Dubbelloof, in samenwerking met poelenwerkgroep Waterleven

Inventarisatie in Westerlo: Slangewortelperceel en moeras. Afspraak om 9u00 Snepkensbrug, Bergveld Westerlo.

Natuurpunt afdeling Antwerpen Noord

Gedichtenwandeling in de Bospolder te Ekeren. Trefpunt om 14u30 aan het einde van de Voetgangersbrug over de A12 in de Vierkerkenstraat te Antwerpen. Meer info: Natuurpunt Antwerpen Noord, tel. 03 541 58 25.

zondag 10 augustus

Natuurpunt afdeling Antwerpen Noord

Opdrachtentocht Mastenbos te Kapellen. Trefpunt: hoofdingang van het Mastenbos in de Oude Galgenstraat te Kapellen. Eerste vertrek om 13u00, laatste vertrek om 16u15. Meer info: Natuurpunt Antwerpen Noord, tel. 03 541 58 25.

Zaterdag 16 augustus

Natuurpunt plantenwerkgroep van Natuurpunt afdeling De Wielewaal (Lier)

Duffel: Inventarisatie kmhok (D4-18-22). Afspraak om 9u00 uur OLV-plein bij de bibliotheek van Duffel. Meer info: Evie Verboven, tel. 03 455 35 30.

AMENTI

AMENTI is een groep van natuurliefhebbers met een onstilbare honger naar kennis over de verschillende aspecten van de natuur. De nadruk ligt op het vergaren van kennis en ervaring, over de natuur in al zijn aspecten. Enkel de publieksactiviteiten worden in deze activiteitenkalender opgenomen. Meer info: www.amenti.be

ANKONA themagroep 'mossen' (planten) (i.s.m. met VWBL)

Vergadering telkens op de eerste woensdag van de maand (niet in juli / augustus) over de determinatie van mossen en korstmossen in de Bioruimte van de Universiteit Antwerpen (Campus Groenenborger), Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen. Aanvang om 19u30 (tot 22u00). In 2008 zijn dat volgende data: 3 september, 1 oktober, 5 november en 3 december. Iedereen is welkom, maar een basiskennis mossen is gewenst. Zeker meebrengen: mossen om te determineren, prepareergerief, voorwerpen dekglasjes en flora. Meer informatie: Dirk De Beer, tel. 03 259 12 36, e-mail: dirk.debeer@pih.provant.be of website: www.ankona.be

Flo.Wer: Floristische Werkgroepen

Voor meer info zie website: www.plantenwerkgroepen.be

FON: Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud

Voor planten- en vegetatieonderzoek kan je terecht bij Erik Molenaar, tel. 03 218 59 69 of de FON-O-FON: GSM 0474 82 04 71, fon@natuurpunt.be. De kalender kan je raadplegen op de website <http://users.skynet.be/fon> of www.natuurpunt.be/fon. Een wandeling kan geannuleerd worden omwille van het slechte weer. Voor de werkgroep 'mossen en lichenen' (Natuurpunt) kan je de verantwoordelijken contacteren: Juul Slembrouck, tel. 03 321 32 75 of Chris Janssens, GSM 0476 48 22 30.

DE ACTIVITEITENKALENDER

juli - oktober 2008

AMK

Het Steengelaag en Het Panneweel. Contactpersoon: Hugo De Beuckeleer, tel. 0478 50 96 35.

Zondag 17 augustus

VMPA-afdeling Schilde

Natuurwandeling in Schildehof, thema zomerinsecten. Samenkomst om 14u30 aan het einde Bellevuedreef in Schilde. Laarzen gewenst in regenperiode. Info: tel. 03 383 26 58.

Natuurpunt afdeling Grote Nete

Heidewandeling Bruggeneindse Goren. Afspraak om 14u00 aan de Kaastrooi-molen, Bruggeneindse Heibaan 13. Info: Chris Segaert, tel. 015 22 01 06.

VMPA-afdeling Antwerpen Centrum

Excursie in het Rivierenhof: Watervogels, wilde bloemen en bomen. Samenkomst om 10u00 aan het kasteel Rivierenhof, Deurne. Meer info: Tania Lambrechts, GSM 0477 96 04 62.

Zaterdag 23 augustus

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Planteninventarisatie Geel - Neerhelst. Afspraak aan de Larumsebrugweg ten einde aan de kanaaldijk om 9u00. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Natuurpunt afdeling Grote Nete

Viering 20 jaar Netevallei. Om 15u00 wandeling door Netevallei en Averegten. Vanaf 17u00 biobarbecue en volksspelen. Afspraak: parochiezaal Hallaar, Broekstraat 1. Meer info : Paul Anthonis, tel. 015 24 89 88.

Natuurpunt plantenwerkgroep 'Thalictrum' van Natuurpunt afdeling Dubbelloof, in samenwerking met poelenwerkgroep Waterleven

Neerhelst: Ven Katersbergen. Afspraak aan einde Larumsebrugweg aan het kanaal te Neerhelst Geel om 9u00.

zondag 24 augustus

Natuurpunt afdeling Antwerpen Noord

Vlinder- en kruidenwandeling in Het Wijtschot te Schoten

Trefpunt: 14u00 aan de parking Vier Notelaers, Wijtschotbaan in Schoten. Meer info: Natuurpunt Antwerpen Noord, tel: 03 541 58 25.

AMK

Dombergstraat en Bels lijntje te Turnhout. Contactpersoon: Guy Le Jeune, tel. 03 658 54 31.

Libellenvereniging Vlaanderen

Het Scheps en De Most te Balen. Afspraak om 10u00 aan de parking op de Halflochtijk te Balen. Verantwoordelijke: Peter Van der Schoot, tel. 0473 95 90 00, e-mail: petervanderschoot@telenet.be

Zaterdag 30 augustus

Natuurpunt plantenwerkgroep van Natuurpunt afdeling De Wielewaal (Lier)

Kalmthout. Afspraak om 9u15 aan het station van Kalmthout. Meer info: Kristine Wuyts, tel. 03 481 94 79.

Zondag 31 augustus

AMK

Dworp. Samenkomst aan de kerk van Dworp. Contactpersoon: Roosmarijn Steeman, tel: 0485 68 88 48.

Natuurpunt plantenwerkgroep van afdeling Klein-Brabant

Excursie naar Breendonk, Stompershoek. Bijeenkomst om 9u00 aan het kruispunt Dendermondssesteenweg – Hof ter Bollendreef. Meer info: Ronny Segers, GSM 0477 55 66 38, e-mail: r.segers@scarlet.be

Natuurpunt afdeling Noorderkempen

Bivrakens dag (Honey Buzzard day). Trektelpost, Muggenpiske. Afspraak aan Parking Zuid Verbindingsstraat te Kalmthout om 10u00. Meer info: Herman Jacobs, tel. 03 677 35 98.

September

Woensdag 3 september

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Fuik plaatsen in de Slangewortelpoel te Westerlo. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Donderdag 4 september

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Bemonsteren van de Slangewortelpoel te Westerlo. Afspraak aan de brug Snepkens, Bergveld Westerlo om 10u00. **Determinatie waterdierpjes** vanaf 13u00 tot 22u00. Afspraak aan de Pastorie St. Jozef Olen Lichtaartseweg 200. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Vrijdag 5 september

VVE: Vlaamse Vereniging voor Entomologie

Vrije vergadering, reisverhalen. Samenkomst om 20u00, Bioruimte, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen. Meer info: www.phegea.org

Zaterdag 6 september

AMK

Nietelbroeken en Bellevuebos te Diepenbeek. Samenkomst om 9u30, aan de carpoolparking. Dit is een VMV dagexcursie, waarop alle mycologen uitgenodigd worden. Contactpersoon: Ronny Boeykens, GSM 0477 39 54 57.

VMPA-afdeling Antwerpen Centrum

Excursie in het Nachtegalenpark: Geneeskrachtige kruiden en biodiversiteit. Samenkomst om 14u00 aan parkingang Den Brandt - Beukenlaan Wilrijk. Meer info: Thérèse Verschuere, tel. 03 288 82 72.

JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu

JNM is een vereniging voor en door jongeren tussen 8 en 25 jaar die zich interesseren in natuur en milieu. Provinciale coördinator is Leen Jansen, Berkelheide 24, 2290 Vorselaar, tel. 014 51 52 21, e-mail: leen@jnm.be; website: www.jnm.be

AMK: Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring

De educatieve avonden van KAMK gaan door op dinsdagavond in de Bioruimte van de Universiteit Antwerpen (Campus Groenenborger), Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen; aanvang telkens om 20u00, tenzij anders vermeld. Voor meer informatie kan je terecht op de website, www.kamk.be. Bijeenkomst voor de excursies telkens om 9u45 tenzij het anders is vermeld. Wanneer je wenst aan te sluiten bij een excursie die reeds vertrokken is, bel dan even naar de Fungifoon: GSM 0496 06 61 08. KAMK-Cortinariuserwerkgroep: Indien u wil deelnemen, contacteer: Jos Volders, tel. 014 54 91 44.

KAVE: Koninklijke Antwerpse Vereniging voor Entomologie

De leden van de KAVE en belangstellenden komen elke zondagvoormiddag vanaf 10u00 bijeen op de nieuwe locatie in de Steenstraat 75, 2180 Ekeren. In juli en augustus 2007 enkel bijeenkomst in het lokaal op de 2de en 4de zondag van de maand. Voor meer informatie: Victor Naveau, tel. 03 236 07 65.

DE ACTIVITEITENKALENDER

juli - oktober 2008

Zondag 7 september

Natuurpunt afdeling Grote Nete

Heidewandeling in Averbode Heide. Afspraak om 14u00 aan de kerk van Veerle-Heide.

Meer info: Herman Berghmans, tel. 014 84 16 04 en Vic Van Dyck, tel. 014 84 02 10.

VMPA-afdeling Schilde

Educatieve wandeling in de bloemen- en insectentuin en Dodoenstun in Schildehof. Samenkomst om 15u00 op het einde Bellevuedreef in Schilde. Meer info: tel. 03 384 03 16.

VMPA-afdeling Pentadactyla

Wandeling in het Lachenbos te Lint. Gids: Mieke Van den Bergh, e-mail: vmpa.pentadactyla@gmail.com

Zaterdag 13 september

Natuurpunt plantenwerkgroep van Natuurpunt afdeling De Wielewaal (Lier)

Duffel Mijlstraat. Inventarisatie kmhok D5-11-14. Afspraak om 09u00 kerk van de Mijlstraat te Duffel. Meer info: Evie Verboven, tel. 03 455 35 30.

VMPA-afdeling Antwerpen Centrum

Excursie in Boekenbergpark: nog 8 dagen voor de herfst begint. Samenkomst om 14u00 aan de parkingang Gouverneur Holvoetlaan, Deurne. Meer info: Jack Van Couteren, tel. 03 321 06 78, GSM 0473 90 07 90.

Zondag 14 september

AMK

Averbodese bossen te Averbode. Samenkomst op de parking recht tegenover de Abdij. Deze excursie verloopt samen met de leden van de Brusselse Mycologische kring. Contactpersoon: Jos Volders, tel. 014 54 91 44.

Natuurvereniging 'Den Bunt' vzw

Natuurhistorische wandeling Schoonbroek – kerk Schoonbroek (Retie). Samenkomst om 12u00 aan Bezoekerscentrum Boshuis, Jachtweg 27. Meer info: Danny Van der Veken, tel. 014 37 22 50.

Natuurpunt plantenwerkgroep van afdeling Klein-Brabant

Excursie naar Ruisbroek, tussen Rupel en zeekanaal (D4-15-12 en D4-15-21): Bijeenkomst om 9u00 in de Nijverheidstraat, ingang Van Gansewinkel. Meer info: Ronny Segers, GSM 0477 55 66 38, e-mail: r.segers@scarlet.be

Zondag 21 september

Natuurpunt afdeling Grote Nete

Herfst in de Langdonken. Afspraak om 14u00 aan de schuur Donkstraat te Ramsel. Info: Benny Van Dyck, tel. 013 78 36 09.

Zaterdag 27 september

ANKONA

Water- en natuuronderzoek: theorie en praktijk. Deze dag gaat door in het PIME, Mechelsesteenweg 365, 2500 Lier. Deze gratis excursie gaat enkel door als er voldoende deelnemers zijn. Daarom vragen we je om vooraf in te schrijven. Dit kan door een mail te sturen naar ANKONA@pih.provant.be

Natuurpunt plantenwerkgroep van Natuurpunt afdeling De Wielewaal (Lier)

Duffel: Determineren langsheen de spoorlijn. Afspraak om 09u00 OLV-plein Bibliotheek van Duffel. Meer info: Kristine Wuyts, tel. 03 481 94 79.

Oktober

Woensdag 1 oktober

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Fuik plaatsen in Herentals – Koulaak 2. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Donderdag 2 oktober

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Bemonsteren Herentals – Koulaak 2.

Afspraak om 10u00 aan de parking E5mode, hoek Oudstrijderslaan-Drijveldenstraat.

Determinatie waterdieretjes van 13u00 tot 22u00. Afspraak aan de Pastorie St. Jozef Olen Lichtaartseweg 200. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Vrijdag 3 oktober

VVE: Vlaamse Vereniging voor Entomologie

Ronde tafel: verschillende technieken i.v.m. het verzamelen van insecten (lampen, vallen, smeer). Samenkomst om 20u00, Bioruimte, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen. Meer info: www.phegea.org

Zaterdag 4 oktober

VMPA-afdeling Antwerpen Centrum

Excursie in Boekenbergpark. Samenkomst om 14u00 aan de parkingang Gouverneur Holvoetlaan, Deurne. Meer info: Jack Van Couteren, tel. 03 321 06 78, GSM 0473 90 07 90.

AMK

De bonte klepper en Volharding te Rijkevorsel. Samenkomst aan de kerk van Oostmalle.

Contactpersoon: Wim Verachtert, GSM 0496 97 87 79.

Zondag 5 oktober tem 12 oktober

Week van het bos. Meer info over programma: www.weekvanhetbos.be

VMPA-afdeling Schilde – Week van het Bos

Natuurwandeling in 's Gravenwezel en omgeving. Samenkomst om 14u30, aan smids van 's Gravenwezel (St Jobsesteenweg). Info: tel. 03 658 84 33.

KAGM: Koninklijk Antwerps Genootschap voor Micrografie

De werkavonden van het KAGM worden elke maandagavond vanaf 20u00 gehouden in de Bioruimte van de Universiteit Antwerpen (Campus Groenenborger), Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen. Je kunt er leren werken met de microscoop en bij de micropreparaten die je zelf maakt, krijg je tekst en uitleg. Meer informatie en het programma vind je op www.microscopie.be of bij Herman Snoeck, tel. 03 237 99 52, e-mail: kagm@microscopie.be of herman.snoeck@antwerpen.be

KSGA: Koninklijk Sterrenkundig Genootschap van Antwerpen

Activiteiten en cursusdagen gaan steeds door op vrijdag om 20u30 in het Antverpiagegebouw, lokaal 3de verdieping, Sint-Antoniuslei 95-97 te Brasschaat. Info: tel. 03 664 28 93. Voorzitter Ferdinand Delatin, e-mail: ferre_delatin@hotmail.com

MKA: Mineralogische Kring Antwerpen

Informatie omtrent MKA-activiteiten is te verkrijgen via Hugo Bender, secretariaat@minerant.org, tel. 03 440 89 87 of www.minerant.org. Vergaderingen en voordrachten hebben plaats Het Elzenhof, Kerkplein in Edegem (19u30, 2de vrijdag van september tot april en laatste vrijdag in mei; werkgroep Edelsteenkunde 9u30 de daaropvolgende zaterdag) en in De Drie Rozen in 's Gravenwezel (20u00, 1ste vrijdag van september tot april).

DE ACTIVITEITENKALENDER

juli - oktober 2008

VMFA-afdeling Pentadactyla – Week van het Bos

Wandeling in het Bos van Marpingen te Lint. Afspraak om 10u00 aan de ingang van het bos, dit is ± 15 min. van de parking op hoek van Torfstraat en Statiestraat (Lint). Gids: Mieke Van den Bergh, e-mail: vmfa.pentadactyla@gmail.com

Zondag 5 oktober

Natuurpunt afdeling Grote Nete

Telling van vogeltrek. Afspraak om 8u00 aan einde Heiveldenstraat te Zoerle-Parwijs. Info: Jos Van Kerckhoven, tel. 014 26 64 62.

Natuurpunt afdeling Grote Nete

Paddestoelenwandeling Pelgrimhof. Afspraak om 14u00 aan Taverne Beerzelberg, Hallaardreef 15 in Beerzel. Info: Julien De Groof, tel. 015 25 04 85.

Vlaamse Werkgroep Bryologie en Lichenologie (VWBL)

Merodebossen te Westerlo (mossenwandeling). Afspraak 9u30 aan de kerk Westerlo. Meer info: Dirk De Beer, tel. 03 259 12 36, e-mail: dirk.debeer@pih.provant.be

Zaterdag 11 oktober

Natuurpunt afdeling Noorderkempem

Najaarstrek langs de Belgische kust

Afspraak aan NEC 'De Vroente', Kalmthout om 6u30, einde om 18u00. Inschrijven voor 9 oktober. Meer info: Wouter Vanwesenbeeck, GSM 0495 62 97 62.

Natuurpunt plantenwerkgroep van Natuurpunt afdeling De Wielewaal (Lier)

Berlaar – Heikant: Inventarisatie van kmhok D5–13–12. Afspraak om 09u00 aan het station van Berlaar-Melkouw. Meer info: Evie Verboven, tel. 03 455 35 30.

VMFA-afdeling Antwerpen Centrum

Excursie in het Nachtegalepark: de natuur gooit niets weg! Samenkomst om 14u00 aan parking Den Brandt - Beukenlaan Wilrijk. Meer info: Thérèse Verschueren, tel. 03 288 82 72.

VMFA-Antwerpen Centrum

Excursie in Fort II – Wommelgem: de natuur gaat op rust. Samenkomst om 14u00 in Fort II-straat (parking I). Meer info: Walter Wessels, tel. 03 353 63 17.

Zondag 12 oktober

VMFA-afdeling Schilde – Week van het Bos

Natuurwandeling in Schildehof, thema: paddenstoelen en mossen. Samenkomst om 10u00 aan het einde Bellevuedreef in Schilde. Laarzen gewenst in regenperiode. Meer info: tel. 03 383 26 58.

VMFA-afdeling Schilde– Week van het Bos

Natuurwandeling in het Dryhoeksbos, thema: paddenstoelenwandeling. Samenkomst om 14u00, aan de Kleine Schans in Schilde. Meer info tel: 03 322 80 48.

Natuurpunt Grote Nete

Natuurinrichting in Averbode Bos en Heide. Afspraak om 14u00 aan Poortgebouw abdij Averbode. Info: Staf Aerts, tel. 013 77 22 78.

AMK

Walenbos te Houwaart. Bijeenkomst aan de kerk van Houwaart. Contactpersoon: Georges Buelens, tel. 016 63 26 42.

Woensdag 15 oktober

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Fuik plaatsen Geel – Neerhelst. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Donderdag 16 oktober

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Bemonsteren Geel – Neerhelst. Afspraak om 10u00. Determinatie waterdientjes van 13u00 tot 22u00. Afspraak aan de Pastorie St. Jozef Olen Lichtaartseweg 200. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Zondag 19 oktober

Natuurvereniging 'Den Bunt' vzw

Herfstwandeling Gewestbossen Ravels. Samenkomst om 14u00 aan Bezoekerscentrum Boshuis, Jachtweg 27. Meer info: Brigitte Van Dongen, tel. 014 37 26 26.

Natuurpunt afdeling Grote Nete

Telling van vogeltrek. Afspraak om 8u00 aan einde Heiveldenstraat te Zoerle-Parwijs. Info: Jos Van Kerckhoven, tel. 014 26 64 62.

VMFA-afdeling Antwerpen Centrum

Excursie in het Rivierenhof. Samenkomst om 10u00 aan het kasteel Rivierenhof, Deurne. Meer info: Tania Lamberechts, GSM 0477/96 04 62.

VMFA-Antwerpen Centrum

Blindentuin en Hof van Leysen: wordt het te heet voor onze bomen en kruiden? Samenkomst om 10u00 aan speelplein schuin over kerk Markgravelei te Antwerpen. Meer info: Monique Carlier, GSM 0476 94 06 82.

Vrijdag 24 oktober

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

Metingen in het veld en nemen van monsters. Afspraak aan de Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200 om 9u00. **Analyses van de watermonsters.** Afspraak aan de Pastorie St. Jozef Olen Lichtaartseweg 200 om 13u00. Meer info: Eric Stoffelen, tel. 03 651 67 64, e-mail: eric.stoffelen@skynet.be

Zaterdag 25 oktober

Vlaamse Werkgroep Bryologie en Lichenologie (VWBL)

Atlasproject lichenen provincie Antwerpen: inventarisaties van hokken C5-57 en C5-58. Afspraak om 9u30 aan de kerk Tongerlo.

Natuur 2000 - werkgroep Fort Oelegem

Meer info: Joeri Orts, tel. 03 23 126 04, website: www.natuur2000.be

Natuurpunt afdeling Dubbelloof (Westerlo)

Voor algemene informatie kan je terecht bij Danny Mattheusen, tel. 014 23 45 25, www.dubbelloof.be Voor de werkgroep Mycoflora kan je terecht bij Anja Wijns, tel. 015 25 21 06. Determinatiewandelingen hebben zondagvoormiddag plaats tussen 9u00 en 12u00.

Natuurpunt afdeling Grote Nete

Meer info: Lon Lommaert, tel. 014 54 17 38, www.natuurpunt.be/grotenete

Natuurpunt afdeling Antwerpen Noord

Meer info: tel: 03 541 58 25.

Natuurpunt afdeling Mechels Rivierengebied

Voor informatie of om een activiteitenkalender aan te vragen kan je terecht in het bezoekerscentrum, Muizenhoekstraat 7 in Muisen-Mechelen elke donderdag en zondag van 13u30 tot 17u30. Tijdens de schoolvakanties ook op zaterdagmiddag, tel. 015 43 61 09 of www.natuurpunt.be/mechelsrivierengebied

Natuurpunt afdeling Noorderkempem

Meer info: www.noorderkempem.be

DE ACTIVITEITENKALENDER

juli - oktober 2008

Zondag 26 oktober

Natuurpunt afdeling Grote Nete

Herfstwandeling in het Schaapwees. Afspraak om 14u00 Netebrug Snekens (weg Zoerle-Parwijs - Herselt). Info: Walter Michiels, tel. 014 26 43 37.

AMK

Terrilwandeling te Houthalen. Deze excursie verloopt in samenwerking met Mycolim. Contactpersoon: Jan Cornelis, tel. 011 52 35 24.

Cursussen

A. Cursussen Natuurpunt Educatie

Cursus Paddenstoelen voor Beginners (start op 28/8, 30/8 en 18/10)

Organisatie: Natuurpunt Zuidrand Antwerpen i.s.m. Natuurpunt Educatie

Theorie: 28/8 van 20u00 tot 23u00

Plaats: lokaal De IJsvogel, Fort VII, Legerstraat 40, Wilrijk

Praktijk: 6/9, 13/9, 20/9, 27/9, 4/10, 11/10, 18/10 en 25/10 van 9u00 tot 12u00

Prijs: 25 euro/leden en 45euro/niet-leden

Inschrijven: Catherine Vandercruyssen, tel. 03 288 81 07,

e-mail: cvdx@pandora.be

Lesgevers: Lieve Deceuninck en diverse gidsen uit de afdeling

Organisatie: Paddenstoelenwerkgroep Oude Spoorweg i.s.m. Natuurpunt Educatie

Praktijk: 30/8, 6/9 en 13/9 van 9u00 tot 12u00 en 19/9, 26/9 en 10/10 van 14u00 tot 17u00

Plaats: Mosterdpotje, Mechelsebaan 218, Duffel

Prijs: 10 euro

Inschrijven: Lutgarde Van Driessche, tel. 0485 55 97 13,

e-mail: lutgarde.van.driessche@telenet.be

Lesgevers: Hans Vermeulen en Wim Veraghtert

Organisatie: Natuurpunt Noorderkempen i.s.m. Natuurpunt Educatie

Praktijk: 18/10, 25/10, 8/11 en 15/11 van 9u30 tot 12u30

Plaats: Wildertse Duintjes (parking) in Wildert-Essen

Prijs: 20 euro

Inschrijven: Hedwig Lauriks, tel. 03 666 63 68,

e-mail: helau@telenet.be

Lesgever: Wim Veraghtert

Cursus Paddenstoelen voor Gevorderden (start op 28/8)

Organisatie: Natuurpunt Zuidrand Antwerpen i.s.m. Natuurpunt Educatie

Theorie: 28/8 van 20u00 tot 23u00

Plaats: lokaal De IJsvogel, Fort VII, Legerstraat 40, Wilrijk

Praktijk: 6/9, 13/9, 20/9, 27/9, 4/10, 11/10, 18/10 en 25/10 van 9u00 tot 12u00

Prijs: 25 euro/leden en 45 euro/niet-leden

Inschrijven: Catherine Vandercruyssen, tel. 03 288 81 07,

e-mail: cvdx@pandora.be

Lesgevers: Lieve Deceuninck en diverse gidsen uit de afdeling

Cursus Gallen (start op 5/9)

Organisatie: Natuurpunt Antwerpen Noord i.s.m. Natuurpunt Educatie

Theorie: 5/9 van 19u30 tot 22u30

Plaats: Natuur.huis, Steenstraat 25, Ekeren

Praktijk: 6/9 van 9u30 tot 12u30

Prijs: 5 euro/leden en 25 euro/niet-leden, ter plaatse te betalen

Inschrijven: NP Antwerpen Noord, tel. 03 541 58 25,

e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be

Lesgever: Annie De Koninck

Cursus Steltlopers (start op 3/9)

Organisatie: Vogelwerkgroep Geel-Meerhout i.s.m. Natuurpunt Educatie

Theorie: 3/9 en 10/9 van 19u30 tot 22u30

Plaats: SAIO-school, De Billemonstraat 77, Geel Sint-Dimphna

Praktijk: 13/9 en 14/9 (hele dag)

Prijs: 14 euro

Inschrijven: Eric Peetermans, tel. 014 58 89 82,

e-mail: eric.peetermans@telenet.be

Lesgever: Koen Leysen

Natuurpunt afdeling Oude Spoorweg (Kontich-Duffel)

Voor algemene info kan je terecht bij: Luc Giglot, tel. 03 289 89 14 of Dirk Costrop, e-mail: dirk.costrop@telenet.be; website: www.natuurpunt.be/oudespoorweg

Natuurpunt afdeling Voorkempen

Meer info: Richard Vergaelen, tel. 014 72 51 42, www.natuurpuntvoorkempen.net

Natuurpunt afdeling Zuidrand Antwerpen

Meer info: Herman Snoeck, tel. 03 237 99 52, e-mail: herman.snoeck@antwerpen.be

Natuurpunt plantenwerkgroep van afdeling

De Wielewaal (Lier)

Voor informatie van de werkgroep kan je terecht bij de secretaris, Paul De Haes, e-mail: haesjes@pandora.be

Natuurpunt plantenwerkgroep 'Thalictrum' van

Natuurpunt afdeling Dubbelloof

Thalictrum is de plantenwerkgroep van Dubbelloof, Louis Schellens, tel. 014 54 90 16.

Natuurpunt plantenwerkgroep van afdeling Klein-Brabant

Voor informatie van de werkgroep kan je terecht bij Ronny Segers, GSM 0477 55 66 38, e-mail: r.segers@scarlet.be

Natuurvereniging 'Den Bunt' vzw

Wij organiseren natuurwandelingen, daguitstappen ... en richten zelf cursussen in. Wij houden het bezoekerscentrum Boshuis open elke zondagnamiddag. Contactadres: Boerentangsedreef 30, 2480 Dessel, tel. 014 37 77 24, e-mail: vancraenenonckpieter@versateladsl.be

DE ACTIVITEITENKALENDER

juli - oktober 2008

Cursus Roofvogels (start op 6/11)

Organisatie: Natuurpunt Zuidrand Antwerpen i.s.m. Natuurpunt Educatie

Theorie: 6/11, 13/11 en 20/11 van 19u30 tot 22u30

Plaats: lokaal De IJsvogel, Fort VII, Legerstraat 40, Wilrijk

Praktijk: 22/11 (hele dag)

Prijs: 19 euro/leden en 25 euro/niet-leden

Inschrijven: Catherine Vandercruyssen, tel. 03 288 81 07,

e-mail: cvdx@pandora.be

Lesgever: Koen Leysen

Cursus Zoogdieren (start op 3/10)

Organisatie: Natuurpunt Zuidrand Antwerpen i.s.m. Natuurpunt Educatie

Theorie: 3/10, 10/10, 17/10, 24/10 en 7/11 van 19u30 tot 22u30

Plaats: lokaal De IJsvogel, Fort VII, Legerstraat 40, Wilrijk

Praktijk: 8/11 van 10u00 tot 13u00

Prijs: 24 euro/leden en 29 euro/niet-leden

Inschrijven: Catherine Vandercruyssen, tel. 03 288 81 07,

e-mail: cvdx@pandora.be

Lesgever: Joeri Cortens

Cursus Vissen (start op 24/9)

Organisatie: Natuurpunt Dubbelloof i.s.m. Natuurpunt Educatie (start op 24/9)

Theorie: 24/9 en 1/10 van 19u30 tot 22u30

Plaats: Gemeenschapslokaal, Kerkplein 1, Tongerlo (naast kerk)

Prijs: 5 euro/leden en 7 euro/niet-leden

Inschrijven: Marc Niclot, tel. 014 54 05 74, e-mail: marc.niclot@pandora.be of Danny Mattheussen, GSM 0496 74 77 28.

Lesgever: Koen Leysen

Cursus Nachtvinders (start op 1/8)

Organisatie: Natuurpunt Noorderkempen i.s.m. Natuurpunt Educatie

Theorie: 1/8 en 8/8 van 20u00 tot 23u00

Plaats: NEC De Vroente, Putsesteenweg 129, Kalmthout

Praktijk: 9/8 en 23/8 van 22u30 tot 1u00

Prijs: 15 euro

Inschrijven: Joris Pinseel, tel. 03 667 57 97, e-mail: joris.pinseel@fulladsl.be

Lesgever: Wim Veraghtert

Cursus Spinnen (23/9)

Organisatie: Natuurpunt Mechels Rivierengebied i.s.m. Natuurpunt Educatie

Theorie: 23/9 en 30/9 van 19u30 tot 22u30

Plaats: BC Mechels Rivierengebied, Muizenhoek 7, Muizen

Praktijk: 11/10 van 9u30 tot 12u30

Prijs: 15 euro/leden en 35 euro/niet-leden

Inschrijven: BC Mechels Rivierengebied, tel. 015 43 61 09,

e-mail: bc.mechelsrivierengebied@natuurpunt.be

Lesgever: Nobby Thys

Ontdek de Spin in de Stad

De spin is in 2008 de soort van het jaar in de stad Antwerpen. Omdat spinnen het waard zijn om ontdekt te worden! Ook in een stedelijk gebied leven heel wat spinnen.

Natuurpunt Educatie ondersteunt dit project met heel wat activiteiten, een greep uit het aanbod:

Op spinnensafari in't stad

Tijdens begeleide stadswandelingen gaat u met een gids op zoek naar verblijfplaatsen van spinnen. Er zijn vier verschillende wandelingen, elk door een ander deel van de stad.

14 september: Spinnensafari Binnenstad, start Kloosterstraat aan het standbeeld van Peter De Grote, pleintje tussen Riemstraat en Kloosterstraat

28 september: Spinnensafari Centrum, start Komedielaats voor ingang Bourla-schouwburg

12 oktober: Spinnensafari Noord, Lange Beeldekenstraat voor hoofdingang Stuijvenbergziekenhuis

26 oktober: Spinnensafari Zuid, Harmoniepark voor ingang Harmoniegebouw Mechelsesteenweg

Telkens van 14u00 tot 16u00. Gratis, maar inschrijven is verplicht via e-mail: leen.aertsen@stad.antwerpen.be of tel. 03 217 08 20. Breng een kijkpotje mee om spinnen te vangen en determineren. Breng laarzen mee bij slecht weer.

Spinnenwiel fietstocht

Op zondag 21 september neemt een gids je mee langs natuurgebieden in de stadsrand. Je kan kiezen uit twee tochten: door de Hobokense Polder of de Oude Landen.

Om 13 uur aan het Ecohuis, Turnhoutsebaan 139, Borgerhout. Gratis, maar inschrijven is wel verplicht via e-mail: leen.aertsen@stad.antwerpen.be of tel. 03 217 08 20. Deelnemen met eigen fietsen. Breng laarzen mee bij slecht weer.

Voor het volledige programma: www.eha.be

Insectendeterminatieavonden

De insectendeterminatie-avonden zijn bedoeld om kennis te maken met het determineren van insecten die in het veld niet of zeer moeilijk te determineren zijn.

Tijdens verschillende sessies, die afzonderlijk te bezoeken zijn, zijn er stereomicroscopen en determineersleutels voor de voornaamste ongewervelden aanwezig. Je kan aan de slag met ongewervelden die je zelf meebrengt of helpen met lopende inventarisaties of projecten.

Voor verscheidene insectenfamilies zijn (vrijwillige en professionele) begeleiders aanwezig. Je kennis wordt bijgeschaafd zodat je als gids nog beter aan de slag kan.

Poelenwerkgroep van Natuurpunt

De poelenwerkgroep of ook werkgroep 'Waterleven' van Natuurpunt genoemd, wil de diversiteit in en om poelen bestuderen. Het werkingsgebied is de regio Kleine en Grote Nete tussen Herentals, Geel en Lier. De poelenwerkgroep is actief op het gebied van natuurstudie, -educatie en natuurbehoud en heeft onderdak bij Natuurpunt Nete en Aa te Olen. Meer info: Eric Stoffelen, e-mail: ericstoffelen@skynet.be

VMPPA vzw: Vereniging voor Milieueducatie Provincie Antwerpen

De vereniging organiseert jaarlijks, in meer dan 100 wandelgebieden van de provincie Antwerpen, ruim 300 gratis wandelingen. De wandelkalender kan worden gedownload op www.vmpa.be. De wandelkalender kan ook gratis besteld worden door een aan zichzelf geadresseerde en voldoende gefrankeerde omslag te zenden naar het VMPPA-secretariaat, Thaliastraat 68, 2660 Berchem, met vermelding 'Wandelkalender 2008'.

VMPPA-afdeling Antwerpen Centrum

Meer info: www.vmpa.be

VMPPA-afdeling Schilde

Schildelhof: Karl Hellemans, tel. 03 383 26 58; Dodoens-tuin en bloemen- en insectentuin: Walter Mous, tel. 03 384 03 16; 's Gravenwezel: Frans Van Bavel, tel. 03 658 84 33.

VMPPA-afdeling Malle

Ronny van Soens, tel. 03 385 94 63.

VMPPA-afdeling Pentadactyla (Duffel/Kontich)

Danny Dewelde, tel. 015 31 50 93, e-mail: vmpa.pentadactyla@gmail.com

DE ACTIVITEITENKALENDER

juli - oktober 2008

Organisatie: Natuurpunt Educatie

Theorie+praktijk: 14/8, 26/9, 9/10, 28/11 en 11/12 van 19u00 tot 22u00

Plaats: secretariaat Natuurpunt Educatie, Graatakker 11, Turnhout

Prijs: 2 euro/les, ter plaatse te betalen

Inschrijven: niet nodig, mogelijk om losse avonden te volgen

Info en lesgever: Nobby Thys, tel. 014 47 29 55,

e-mail: nobby.thys@natuurpunt.be

Cursus Natuur in de Tuin (start op 4/9)

Organisatie: Natuurpunt Turnhoutse Kempen i.s.m. Natuurpunt Educatie, Velt Turnhout, en Toerisme Turnhout

Theorie: 4/9, 11/9, 18/9, 25/9 en 2/10 van 19u30 tot 22u30

Plaats: secretariaat Natuurpunt Educatie, Graatakker 11, Turnhout

Praktijk: 5/10 van 14u00 tot 17u00

Prijs: 27 euro/leden NP en Velt en 37 euro/niet-leden, ter plaatse te betalen

Inschrijven: Natuurpunt Educatie, Tineke Thijs, tel. 014 47 29 55,

e-mail: educatie@natuurpunt.be

Lesgevers: Wim Veraghtert, Joeri Cortens, Koen Leysen en Stefan Eyckerman (Velt)

Cursus Natuurbeleving, Natuur en Landschap (start op 18/8)

Organisatie: Natuurpunt Antwerpen Noord i.s.m. Natuurpunt Educatie

Theorie: 18/8 van 9u30 tot 12u00

Plaats: Natuur.huis, Steenstraat 25, Ekeren

Praktijk: 18/8 van 13u00 tot 15u30 en 19/8, 20/8 en 21/8 van 9u30 tot 12u00 en van 13u00 tot 15u30

Prijs: 10 euro/leden en 30 euro/niet-leden, ter plaatse te betalen

Inschrijven: NP Antwerpen Noord, tel. 03 541 58 25,

e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be

Lesgevers: eigen medewerkers

B. Centrum Voor Natuur- en milieueducatie - CVN

Voor meer informatie betreffende de CVN-cursussen kan je terecht op het CVN-secretariaat, Meir 44a, 2000 Antwerpen, tel. 03 226 02 91, fax. 03 233 59 97 en e-mail: info@c-v-n.be; website: www.c-v-n.be

Cursus Natuurgids

De cursus omvat een dertigtal bijeenkomsten, waarvan zowat de helft excursies, gespreid over één jaar. Wie deelneemt en een opdracht volbrengt kan bovendien het attest natuurgids behalen. Na deze cursus heb je voldoende algemene natuurkennis en vaardigheden om alleen of met een groep de natuur in te trekken.

Organisatie CVN i.s.m. Natuurgidsen regio Malle

Data lessenreeks: start 11/10, zaterdagmiddagen van 14u00 tot 17u00

Plaats: Heibrand, Wijngaardstraat 30, 2390 Westmalle

Prijs: 220 euro en 180 euro werkloos, gepensioneerd

Meer info: Ronny Van Soens, tel. 03 385 94 63,

e-mail: ronny.vansoens@portima.be

Organisatie CVN i.s.m. Natuurpunt Markvallei

Data lessenreeks: start 1/10, woensdagavonden van 19u30 tot 22u30 voor de binnenlessen en zondag van 9u00 tot 12u00 voor de excursies

Plaats: Bezoekerscentrum 'De Klapekster', Wortelkolonie 41, 2323 Wortel

Prijs: 220 euro en 180 euro werkloos, gepensioneerd

Meer info: Wim Verschagen en Ingrid Brosens, tel. 03 314 47 75,

e-mail: ingridwim@hotmail.com

Organisatie CVN i.s.m. Zoo Antwerpen en VMPA Antwerpen Centrum

Data lessenreeks: start 8/10, woensdagvoormiddag

Plaats: Lokaal Educatieve Dienst, Zoo Antwerpen, Koningin Astridplein 26, 2018 Antwerpen

Prijs: 220 euro en 180 euro werkloos, gepensioneerd

Meer info: CVN, Bea Verreet, tel. 03 226 02 91,

e-mail: bea.verreet@c-v-n.be

Vervolgmodules

Organisatie CVN i.s.m. Regionaal Landschap De Voorkempen, Natuurpunt Antwerpen-Noord, Natuurpunt Schijnvallei, Natuurpunt Voorkempen en Vereniging voor Milieu-educatie Provincie Antwerpen

Data lessenreeks: start 20/9, zaterdag 9u30 tot 12u30

Plaats: locatie nog te bepalen, ergens in Antwerpen/Voorkempen

Meer info: CVN, Paul Stryckers, tel. 03 226 02 91,

e-mail: paul.stryckers@c-v-n.be

Het Regionaal Landschap De Voorkempen is het eerste regionaal landschap binnen de provincie Antwerpen. Het is opgericht om gezamenlijk te werken aan een duurzame verweving van natuur, landschap en recreatie in de Voorkempen. Bij die verweving wordt gestreefd naar de bescherming van natuur en landschapswaarden en naar een kwaliteitsvolle beleving van het landschap voor wie woont of op bezoek komt in de Voorkempen. De vervolgmodule wil natuurgidsen de educatieve competenties aanreiken om met inschakeling van de gepaste methodieken een ruime verscheidenheid aan doelgroepen te laten kennismaken met het landschap van de Voorkempen. Hierbij wordt nauw aangesloten op de acties die worden ontwikkeld door Regionaal Landschap De Voorkempen. De cursisten gaan op zoek naar de identiteit van 'de Voorkempen'. Het programma gaat in op de natuur- en landschapskarakteristieken, de historische waarden, de recreatieve troeven, het beheer van kasteelparken, bossen en waterlopen alsook op de acties van het Regionaal Landschap.

VVE: Vlaamse Vereniging voor Entomologie

De VVE vergaderingen hebben plaats in de Bioruimte van de UA (campus Groenenborger) op de 1ste vrijdag van elke maand van 20u00 tot 22u00. Contact: Guido De Prins, Markiezenhof 32, 2170 Antwerpen (Merksem), tel. 03 289 73 94 of 0485 56 87 81, guido.deprins@telenet.be; website: www.phegea.org

VWBL: De Vlaamse Werkgroep Bryologie en Lichenologie

Deze werkgroep richt verscheidene mossenwandelingen in. Voor meer informatie over de wandelingen kan je terecht bij Dirk De Beer, tel. 03 259 12 36, e-mail: dirk.debeer@pih.provant.be Lichenenexcursies worden georganiseerd door Natuurpunt in samenwerking met de VWBL. Informatie over deze excursies kan je bekomen bij Dries Van den Broeck, Kerkstraat 65 te 2850 Boom, tel. 03 888 92 45 of 0472 57 04 28 of e-mail: dries.vandenbroeck@telenet.be

(Voor een up-to-date overzicht van alle mogelijke natuur- en milieueducatieve activiteiten in Vlaanderen kan je o.a. terecht op de website: nme.milieuinformatie.be waar alle info gecentraliseerd wordt bijgehouden.)

DE ACTIVITEITENKALENDER

juli - oktober 2008

Tentoonstellingen

Interactieve tentoonstelling 'Schone slapers'

tot 2 maart 2009. meer info: www.devroente.be

In deze tentoonstelling kan je met leuke activiteiten en passende foto's beleven hoe het slapen verloopt bij mens en dier.

Kunsttentoonstellingen in De Vroente

Augustus: Wouter Pattyn, Natuurfoto's

September: Marleen, Schilderijen

Oktober: Fauna- en Fotoclub Schoten, Natuurfoto's

NEC De Vroente, Putsesteenweg 129, 2920 Kalmthout

e-mail: devroente@lne.vlaanderen.be, tel. 03 620 18 30

www.devroente.be

Opendeurdagen en andere evenementen

Vroentedag: met dieren in de klas: 7 september 2008 van 10u00 tot 17u00

De Vroentedag is een verwendag, althans voor wie op die dag De Vroente bezoekt. We verwachten groot en klein voor enkele superleuke activiteiten rond het thema "Gaan dieren ook naar school?". Je kunt ook deelnemen aan onze grote quiz. Voor alle deelnemers aan de ateliers voorzien we leuke prijzen. Laat je eveneens verrassen door de unieke tentoonstelling.

Prijs: gratis toegang!

NEC De Vroente, Putsesteenweg 129, 2920 Kalmthout

e-mail: devroente@lne.vlaanderen.be, tel. 03 620 18 30

www.devroente.be

Infoavonden: Vleermuizen in het Fort Oelegem

Zaterdag 23 augustus 2008 om 21u00

Zaterdag 20 september 2008 om 20u00

De Vlaamse Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubehoud Natuur 2000 beheert al 25 jaar het 4,5 ha grote fortdomein van Oelegem in de Antwerpse Voorkampen. In de loop van die tijd is het Fort uitgegroeid tot één van de belangrijkste winterverblijfplaatsen voor vleermuizen. De voorbije winter verbleven er bv. tegen de 1000 vleermuizen, verdeeld over zeven soorten.

Helaas zijn de meeste vleermuissoorten ernstig bedreigd. Zeker in ons land kende het vleermuisbestand een sterke teruggang. Verschillende oorzaken, zoals het gebruik van gifstoffen en het verdwijnen van geschikte verblijfplaatsen zijn hiervoor verantwoordelijk. Nochtans zijn deze insectenetters interessante zoogdieren. Het is dan ook tijd dat we onze houding tegenover hen veranderen.

Daarom organiseert Natuur 2000 elk jaar voor alle geïnteresseerden een aantal vleermuisavonden. Dat gebeurt in 2008 op zaterdag 23 augustus vanaf 21u00 en op zaterdag 20 september, vanaf 20u00. Tijdens zo'n vleermuisavond word je via een diareeks wegwijst gemaakt in de nachtelijke leven van de vleermuis. Nadien volgt een sfeervolle rondleiding doorheen de fortgebouwen. De ongeveer twee uur durende avond wordt besloten met een demonstratie met een vleermuisdetector, een toestel dat de ultrasone geluiden die de vleermuizen in het donker produceren voor ons hoorbaar maakt. Of er veel vleermuizen te zien zullen zijn op deze avonden, hangt vooral af van het weer.

Wie wil deelnemen, wordt op het aangeduide uur verwacht aan de fortingang, in de Goorstraat te Oelegem. Laarzen of waterdichte schoenen, een zaklamp en een warme trui zijn zeker wenselijk. Volwassenen betalen 3 euro, kinderen jonger dan 12 jaar 2,50 euro. Een interessante brochure over het leven van de vleermuizen is ter plaatse beschikbaar.

Voor inschrijvingen en meer inlichtingen kan je terecht bij

Natuur 2000 vzw

Vlaamse Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubehoud

P/a Fort Oelegem

Goorstraat z/n

2520 Oelegem-Ranst

tel. 03 231 26 04

e-mail: natuur2000@telenet.be

Inhoud

02 Colofon

02 ANKONA-nieuws:

- ANKONA-Excursie: 'Water- en natuuronderzoek: theorie en praktijk' 27 september

03 Actualiteit:

- Tel de vlinders in je tuin
- Europese vlindernacht
- Europese Nacht van de Vleermuis

Activiteitenkalender (middenkatern)

04 Natuurstudie

- Compostchampignonparasol (*Leucoagaricus meleagris* (Sow.) Sing.), nieuw voor Antwerpen
- Groene parels in een landbouwgemeente - Biodiversiteit in Essen Planten

17 In beeld of op ANTenne:

- Verenigingen van natuurgidsen:
 - VMPPA
 - Natuurvereniging AMENTI